Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

1921 оной ... рин 21-hээ гарана | № 21 (13816) | 1975 оной январиин 25, суббото | Сэн 2 мүнгэн.

Партиин уряада харюу

ЭНЭ АМЖАЛТЫН ҮЛӨӨ

...нэ, 1975 оной — юhэдэхи табан жэлэй түсэбые ...үлжэ дүүргэхэ түгэсхэхы жэлэй түрүүшын үдэрнүүд ...лдан үнгэржэ байна. Жэлэй hая эхилээд байхада, ...-эй Центральна Комитет партидаа, совет арадтаа ...hан Хандалга тунхаглаа. Энэ гүнзэгы удха шанартай ...ентые манай социалис Эхэ ороной ажалшад, ...одо манай совхозой коллективэй гэшүүд баяр баяс...гай оршон байдалда гүн сэдьхэлhээ хүлеэн абаа. ...4 ондо совет хүнүүдэй хэhэн ажалай дүнгүүдэй ...байhандань, үнэр баян амжалта туйлажа шадаhан...могорхон баясаха зуураа, энэ жэлдэ коллектив бү... хүн бүхэнэй үмэнэ ямар ехэ харюусалгатай зорил...ай угтажа байhые гүйсэд дүүрэн мэдэрхэ уялгатай ...аа элирхэйлхэ зэргэтэйбди. Гүрэн түрынгөө улам ...эн хүгжэжэ, улад зоной ажаhуудалай бүри hайжар...рёл болбосоролойнь ургажа байhандань миин бая...даган дууряагаад hууха бэшэ, харин энэ асари ехэ ...лтада өөhэдынгөө хубитые заабол ехээр оруулал... оролдохо ёhотойбди.

...э томо отделени байhанаа манай ажахы «Дружба» ...э болон Онохойн совхозhоо таhарhаар хоёр жэл боло... Энэ бишыхан хугасаада түбхинэлгын, эмхидхэлэй ...дэлмэри хэгдээ. Үйлэдбэриин хэрэгтэ сэхэ хабаатай ...ануудые бодхоохо, байра байдалаа шэнэдхэн hэль...хэшэлэн хэхэ, бүтээхэ юумэн захадань хүрэмөөр ...шэнги байгаа бэлэй. Харин гүрэнэй үзүүлhэн ехэ ...уhаар малай типовой шэнэ байранууд, конторо, ...ной оньhожоруулагдамал склад, хүдэлмэришэдэй ...уха хоёр квартиратай долоон гэр шэнээр баригдаа. ...ээр, зэр зэмсэг болон оньhон түхеэрэлгэнүүдээр ...хүртэсынь тэдыгээр хангагдан бэхижэжэ байнабди. ...идхэлэй, түбхинэлгын ехэ хүдэлмэри үргэнөөр ...атаяа хамта, үйлэдбэреэ урагшань дабшуулха гэ...рилго табигдаhаниинь элитэ ааб даа. Энэ талаар ...манай малшад юhэдэхи табан жэлэй тодорхойлхы ...яhала магтамаар хүдэлжэ гараа гээшэ. 1974 ондо ...э мяха худалдаха гүрэнэй түсэб 104 процент, hү — ...роцент, ноохо — 111 процент дүүргэгдэhэн байна. ...жэлэй дүнтэй сасуулхада, ургалташье яhала бии.

...н ажахымнай тодорхойлхы жэлдэ ниитын адууhа ...хэбэрилхэ гүрэнэй түсэб дүүргэжэ шадаа. Энэ ушар ...хы жэлэй түсэбтэ даабари амжалтатайгаар бэе...э хэрэгтэ hайнаар нүлөөлхэ байhаниинь дамжаггүй. ...гасуурта дайрагдажа, бэлшээриин муу байhаншье ...малай тэжээлэй, талха тарянай багаар абтаhаншье ...малшадай оролдосотой ажалай ашаар лэ иимэ ал...агшаа хэгдээ гэжэ хэлэхэ зэргэтэйбди. Хара-Шэбэ...элишан Ц. В. Жамбалова нёдондо үнеэн бүриhөө ...зэргээр 3153 килограмм hү hаажа, аймаг соо эр...э hэн. Тиихэдэ тэрээнтэй суг хүдэлдэг залуу мал... КПСС-эй гэшүүндэ кандидат Ц-Х. Р. Жалсараева ...үрүү hаалишанhаа оройдоо 14 килограммаар гээгдээ. ...мунист Г. В. Пахомовой амжалта тушаа тогтонгүй ...а болохоор бэшэ. Тэрэ үхэр адуулдаг мэргэжэлтэй ...ан. Үнгэрhэн жэлэй ажалай дүн гаргахада энэ ком...т харууhалжа байhан малайнгаа толгой бүриин ...урые суудхэ бүхэндэ 910 граммаар нэмээжэ шада...йха юм. Луговодууд Т. Я. Шурыгин, А. М. Усти...09 гектар сабшалангай гектар бүриhөөнь 25 цент...э сабшажа абаа. Залуу коммунистнууд тракторист... В. Г. Шурыгин, В. Г. Шурыгин, В. Н. Петров гэг...хим ажалаараа ажахы соогоо суурхадаг, партиин ...эй үндэр нэрэ зэргые дээрэ үргэжэ ябадаг гээшэ. ...С-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) Пленумэй шиид...нүүдтэй, тэрэ Пленум дээрэ партиин Центральна ...едэй Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй ...н үгэнүүдтэй, СССР-эй Верховно Соведэй II сес...материалнуудтай совхозойнгоо ажалшадые танил... гүн удхыень ойлгуулха хүдэлмэриие ажахын парт...үргэнөөр ябуулжа байhаар. КПСС-эй ЦК-гай парти...ет арадта хандаhан Хандалгые ехэ дэбжэлтын ор...айдалда угтаха зуураа, түгэсхэхы жэлдэ бэелүүл...эшэлүүлэгдэhэн социалис уялга хүн бүхэн, коллек...хэн абаха уялгатайбди гэжэ мэдүүлhэн байна.

...ээнь, Хара-Шэбэрэй hү hаалиин фермын коллектив...оhон митингдэ хабаадагшад hү hааха, гүрэндэ ту... 1975 оной түсэбтэ даабариие декабриин ... тиихэдэ бүхы табан жэлэй түсэбые ...hоонь зургаан үдэрөөр урид дүүргэхэ ... абаа hэн. Совхозой, аймагай түрүү hаали... боложо суурхаhан Ц. Б. Жамбалова, Ц-Х. Р. ...раева гэгшэд нёдондонойнгоо амжалтые заатагүй ...абди гэжэ мэдүүлhэн байна. Иимэ үүсхэл гаргаhан ...ажалшад ажахын коллектив бүхэндэ олон ааб даа. ... отделениин үндэhэ hуури дээрэ байгуулагдаhан ...манай совхоздо түбхинэлгын, эмхидхэлэй талаар хэ...эн нилээд ехэ. Тиихэдэ үйлэдбэриин ажабайдалда ...гдэдэг партиина, комсомолой нүлөөе улам үргэдхэхэ ...й болонобди. Тэрэнэй түлөө түбхын түрүүндэ пар... организацияа залуу, шударгы хүсөөр бэхижүүлхэ ...го тобойн гарана. Хэнэйшье мэдэhээр, партиин ...ай олон гэшүүд пенсиин наhанай боложо, мү...хэ үйлэдбэри дээрэ үсөөн коммунистнууд ажаллана. ... тушаа ехэ бодолгото болохо саг тулажа ерэнхэй. ...сөөнэй манлайда ябаха, тэрэниие зоригжуулагша, ...хэгшэ байха, үйлэдбэриин, ниитын ажабайдалда ...ы мэдэрэлтэй, эдэбхи үүсхэлтэй байлгын ульгэр жэ...харуулха гээшэ коммунистнуудай, комсомолшуудай ...мүн гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Хандалга соо сэхэ хэлэг...эшүү. Эдэ үгэнүүдэй ямар гүн гүнзэгы удхатай бай...ниэ ойлгонобди.

...975 ондо газар тариалангай ба мал ажалай продукт ...ехээр абахын, бэлэдхэхын түлөө, юhэдэхи табан ...э амжалтатайгаар түгэсхэхын түлөө хүдөө ажахын ...мэрилэгшэдэй бүхэсоюзна социалис мүрысөөн тухай» ...С-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ...ПС-эй ба ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоол тунхаглагдаба. ...хэ мүрысөөндэ коллективэй гэшүүн бүхэниие хабаа...а, ехэ амжалта туйлаха эрхэ байдал хангаха гээшэ ...йна организациин харюусалга доро байха гол шуха...рэг мүн гэжэ бидэ ойлгонобди.

Ю. КОЛЕСНИКОВ,
Загарайн аймагай «Дружба» совхозой партбюрогой секретарь.

КАБАНСКЫН СОВХОЗОЙ АЖАЛШАДАЙ СОЦИАЛИС УЯЛГА

КПСС-эй ЦК-гай декабриин (1974 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдээр урмашан зоригжожо, Кабанскын совхозой ажалшад табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ бүрил эршэмтэйгээр, эдэбхи үүсхэл ехэтэйгээр хүдэлхэ гэжэ шиидээ. Партида, совет арадта КПСС-эй Центральна Комитедэй хандаhан Хандалгада, мүн 1975 ондо бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай партиин ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй, ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолдо харюу болгон, Кабанскын совхозой ажалшад дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялгануудые абаба.

Хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, гүрэндэ худалдаха талаар манай совхозой коллектив үнгэрhэн жэлдэ hайн үрэ дүн туйлаа. Жэшээнь, гүрэндэ 25310 центнер мяха худалдахын ороондо, 31430 центнер худалдаа, түсэбэй ёhоор 41 мянган центнер hү худалдаха аад, 46489 центнер худалдаа, 2 миллион үндэгэ худалдаха түсэбтэй байбал, 2491 мянган үндэгэ, түсэбэй ёhоор 6000 центнер таряа худалдаха аад, 8154 центнер, түсэбэй ёhоор 7 мянган центнер хартаабха худалдаха байбал, 19201 центнер худалдаhан байна. Үнгэрэгшэ жэлдэ совхоз гүрэндэ ороohо таряа, хартаабха, мяха, hү, үндэгэ худалдаха табан жэлэйнгээ дүрбэн жэлэйнь даабариие үлүүлэн дүүргээ.

Совхозой ажалшад табан жэлэй түгэсхэхы жэлые габшагай ажалаар дүүргэхэ гэжэ шиидээд, дээшэлүүлэгдэhэн социалис уялга абаа.

Гүрэндэ таряа, хартаабха, мяха, hү, үндэгэ худалдаха табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид, Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй бүхэсоюзна hайндэр болотор дүүргэхэ, харин газар тариалангай болон мал ажалай бүхы продуктнуудые гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэбые декабриин 5 болотор дүүргэхэ зорилго урдаа табина.

Байгша ондо бүхыдөө 119 мянган центнер таряа, 24500 центнер хартаабха, 6100 центнер овощ, 52000 центнер hү, 31000 центнер мяха, тэрэ тоодо 24830 центнер шубуунай мяха, 3360000 үндэгэ абахабди.

Гүрэндөө хамта 6100 центнер таряа, 12 мянган центнер хартаабха, 6050 центнер овощ, 45500 центнер hү, бүхыдөө 29820 центнер мяха, тэрэ тоодо 24500 центнер шубуунай мяха, 1130000 үндэгэ худалдахабди.

Тариалангай гектар бүриhөө дунда зэргээр 18 центнер таряа, 130 центнер хартаабха, 170 центнер овощ, 315 центнер куузику, 95 центнер силосэй ургамал хуряахабди.

Үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 2700 килограммhаа бага бэшэ hү hаахабди.

Габшагай шангаар хүдэлжэ, юhэдэхи табан жэлэй даабариие амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ өөhэдынгөө горитой хубитые оруулхабди гэжэ КПСС-эй ЦК-да найдуулнабди.

Энэ уялга совхозой саг үргэлжэ хүдэлдэг үйлэдбэриин зүблөөнүүд дээрэ, коллективүүдтэ зүбшэн хэлсэгдэжэ баталагдаа.

РЕСПУБЛИКЫН ИНДУСТРИИН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Үсэгэлдэр Улаан-Үдэ хотодо Буряадай АССР-эй промышленностиин, транспортын, хэлхэе холбооной ба ажалшадай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөн боложо дүүрэбэ.

«1974 оной түсэбтэ даабаринууд ба социалис уялгануудай дүүргэлтын дүнгүүд болон юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлэй даабаринуудые болзорhоонь урид бэелүүлхэ зорилгонууд тухай» гэhэн асуудалаар КПСС-эй обкомой секретарь **В. Г. Бирюков** зүблөөн дээрэ элидхэл хэhэн байна.

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **Л. Н. Кашкин**, Улаан-Үдын Ленинэй ордено локомотиввагон заhабарилгын заводой слесарь, СССР-эй Верховно Соведэй депутат **Е. М. Мацуков**, КПСС-эй Кабанскын райкомой секретарь **Ю. Д. Ангаев**, Хурамхаанай леспромхозой комплексно бригадын бригадир **В. П. Парамонов**, республикын эдеэ хоолой промышленностиин министр **А. Р. Потепалов**, Буряадай автомобильна управлениин начальник **Н. Е. Кузин**, Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай парткомой секретарь **Р. В. Никитков**, Улаан-Үдын Ажалай Улаан Тугай ордено авиационно заводой главна экономист **Ю. Н. Кравцов**, Улаан-Үдын мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн **К. М. Кушнарёв**, Зүүн Сибириин түмэр замай Улаан-Үдын отделениин райпрофсожой түрүүлэгшэ **И. Ц. Аюрзанаев**, Улаан-Үдын нарин сэмбын комбинадай ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь **Л. А. Яковлев**, «Гусиноозёрская» шахтын проходчигуудай бригадир, Социалис Ажалай Герой **Г. Д. Тучинов**, Баргажанай аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **И. Р. Сыщук**, «Бурятэнерго» гэжэ районно управлениин главна инженер **Г. О. Борисов** гэгшэд зүблөөнэй үзэмжэдэ табигдаhан асуудал зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаба.

Манай республикатай мүрысэдэг Шэтын областиин түлөөлэгшэ — Шэтын областной Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшын орлогшо **Н. И. Борисов** зүблөөн дээрэ үгэ хэлээ.

КПСС-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаба.

Республикын промышленностиин, транспортын, хэлхэе холбооной ба ажалшадай хэрэглэмжэ хангалгын албанай хүдэлмэрилэгшэдэй 1975 ондо бэелүүлхэ зорилгонуудые хараалhан социалис уялгануудые зүблөөндэ хабаадагшад баталан абаа.

КОМБИНАТ СООГОО ЭРХИМЛЭhЭЭР

Анна Сергеевна Копыловагай даадаг цех Баргажанай-Адагай загаhанай консервын комбинат соогоо түрүүлжэ ябана. Консервэ хэдэг энэ цехэй коллектив үнгэрhэн жэлэй түсэбые юhэ hара соо дүүргээд, түсэбhөө гадуур 5 миллионhоо үлүүтэй баанха консервэ үйлэдбэрилэн гаргаа.

Цех соо ажалай түрүүшүүл олон юм. Табан жэлэй түсэбые болзорhоонь уридшалан дүүргэхэ мүрысөөе коммунис ажалай 26 ударник толгойлжо, hайн жэшээ харуулна. Үйлэдбэриин түрүүшүүлэй нэгэн, ажалай ветеран Галина Ивановна Игнашина ганса өөрынгөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг бэшэ, залуушуулда ехэ туhаламжа хүргэдэг юм. Бэрхэ хүмүүжүүлэн hургагша Галина Ивановна хэдэн залуу хүдэлмэришэдые дүй дүршэлдөө hургаа.

Загаhа сэбэрлэгшэ Ольга Назимова, Ольга Хандошкина, Бронислава Смеловицкая социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Галина Тимофеевна Кошлакова продукциин шанар hайжаруулхын түлөө оролдодог. Тэрэнэй ажалаа hайнаар дүүргээ hаань, цехэй бүхы продукци hайн шанартай байха юм. Г. Т. Кошлакова загаhа шарахадаа хэрэгтэй зэргын температура сахиха, транспортёрые саг соонь ябуулха, хэды зэргын тоhо хэхэ гэхэ мэтэ эрилтэ наринаар дүүргэдэг. Тиигэжэ тэрэ амтатай эдеэ хоол бэлдэнэ.

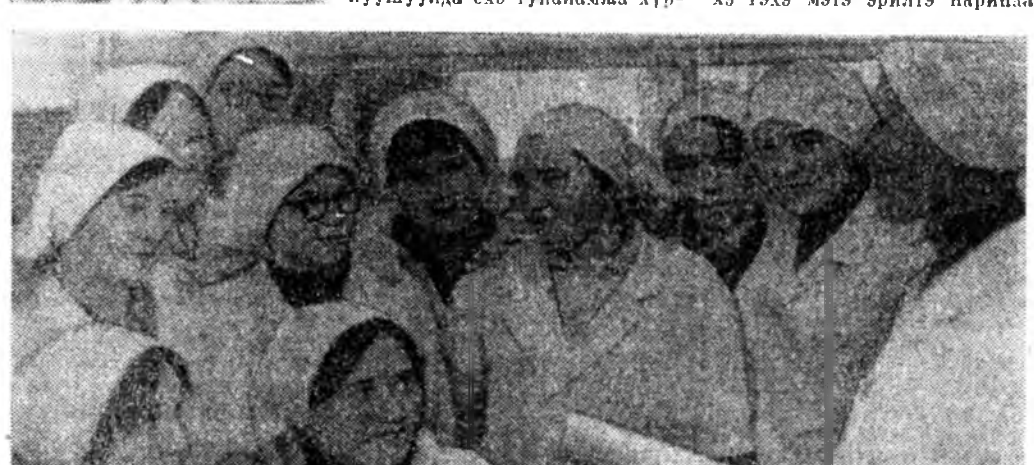
Предприятиин бүхы коллектив нүхэр Кошлаковае хүндэлдэг юм. Тэрэ хэдэн үүсхэл гаргаа. Залуу хүдэлмэришэдые даажа абаха, хүмүүжүүлэн hургаха уряа соносхоод, хэдэн залуушуулда дүй дүршэлөө дамжуулан үгэнэ. Мүн продукциин шанар hайжаруулха, угтамжын түсэб зохёохо үүсхэл гаргаа.

Цехэй начальник А. С. Копылова, цехэй профсоюзай организациин түрүүлэгшэ Г. Т. Кошлакова үйлэдбэриие зүбөөр эмхидхэхэ, ажалай журам сахиха, хүдэлмэришэдэй мэргэжэл шадабари дээшэлүүлхэ асуудалда ехэ анхарал хандуулна. Цехэй залуу хүдэлмэришэд бултадаа шахуу hуралсажа, дунда эрдэмтэй боложо байна.

Консервэ хэгшэд табан жэлэй түсэбые, 1975 оной даабариие үлүүлэн дүүргэхэ гэжэ шиидээ. Энэ коллектив партиин ЦК-гай Хандалгые, промышленностиин, барилгын, транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай тогтоолые зүбшэн хэлсээд, энэ мүрысөөндэ hайн үрэ дүн туйлахын түлөө тэмсэхэ байhанаа мэдүүлээ.

Хүдэлмэришэд мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ, түрүү онол арга нэбтэрүүлхэ, тиигэжэ даабаряа үлүүлхэ социалис уялга абаа. 1975 оной түсэбые болзорhоонь уридшалан дүүргэхын түлөө мүрысөөн цехэй хүдэлмэришэдэй дунда үргэнөөр дэлгэрээ.

Ф. СОРОКИН.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түрүүшүүлэй нэгэн Г. Т. Кошлакова. Цехэй начальник А. С. Копылова (баруун гартань) бүхэсоюзна социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тогтоол тухай залуу хүдэлмэришэдтэ хөөрэжэ байна.

Авторай фото.

УЧАСТОГУУДТАА ГАРАБА

...да, совет арадта ...эй ЦК-гай хандаhан ...ые Яруунын аймагай ...д халуунаар угтаа. ...иин райком hаяхан ...дээ сутлуулжа, мү... шатада ажалшадай ...ябуулагдаха политиче... хүдэлмэри ямар удха ...ой байхаб, энэ та...мар оншо шадабари ...дэхэб гэhэн шухала ... методическа зааба...ые үгөө. КПСС-эй об... пропаганда, агитациин ...е даагшын орлогшо П. Т. Манзаров политическэ хүдэлмэри эмхидхэгшэдэй урда үгэ хэлэжэ, партиин Центральна Комитедэй декабриин (1974 он) Пленумэй шиидхэбэринүүд болон СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудай урма зориг бадаруулма удхые хүн зондо ойлгуулжа, ажалшан бүхэнэй социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсохоор хүдэлмэри яажа ябуулха тухай хөөрэбэ.

Мүнөө партиин райкомой 30 гаран пропагандист, агитаторнууд аймагай колхоз, совхозуудай ажалшадтай уулзахаяа хүдөө нютагуудта гараа. Тэдэнэр заагдаhан участогуудтаа лекци болон элидхэлнүүдые уншажа, табан жэлые амжалтатайгаар түгэсхэхын түлөө парти, правительствынгаа табиhан тодорхой зорилгонуудые тайлбарилна. Мүн эдэ үдэрнүүдтэ КПСС-эй обкомой пропагандистнуудай бригада «Коммунизм», «Победа» колхозуудай, Нарhатын совхозой болон бусад ажахынуудай ажалшадта партиин политикын, тэрэшэлэн атеистическэ темэнүүдээр элидхэл, лекци уншаба.

Аймагай колхоз, совхозуудай, нютагай промышленна предприятинуудай, эмхи зургаануудай партийна организацинууд ажалшадайнгаа дунда политическэ хүдэлмэри үргэнөөр ябуулжа эхилэнхэй. «Коммунизм», «Победа» колхозуудай, Яруунын, Нарhатын совхозуудай, барилга-заhабарилгын участогай, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй отделениин ба бусад коллективүүдэй политинформаторнууд, пропагандистнууд, агитаторнууд ажалшан бүхэниие КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй, СССР-эй Верховно Соведэй сессиин материалнуудтай, партиин ЦК-гай Хандалгатай танилсуулха хүдэлмэри ябуулжа байна. Партийна, экономическа hуралсалай ба семинарнуудай хэшээл дээрэ эдэ темэнүүдээр тусгаар хөөрэлдөөнүүд үнгэргэгдөө.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

Нарhата.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ

Хара далайн пароходствын, Одессэ—Кишиневой түмэр замай, Одесскэ областиин ашаанай автомобильна транспортын үйлэдбэриин управлениин коллективүүдэй 1975 ондо абаhан хамтын социалис уялганууд тухай асуудалые КПСС-эй Центральна Комитет хаража үзөө.

Эдэ коллективүүд үнэтэ үүсхэл гаргажа, 1975 оной түсэбүүдые, юhэдэхи табан жэлэй даабаринуудые болзорhоонь урид дүүргэхэ хамтын социалис уялгануудые абаа гээд энэ асуудалаар баталагдаhан тогтоол дотор тэмдэглэгдэнэ. Ажалай харилсаа холбоогоо бэхижүүлhэнэй, түмэр замай, далайн ба автомобильна транспортын хүдэлмэри залан хүтэлбэрилгые саашадань hайжаруулhанай үндэhөөр ашаа зөөхэ, транспортын hааталга-зогсолгые хороохо талаар арадай ажахын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые бүрин хангаха уялга эдэнэр абаба.

Энэ үүсхэл арадай ажахыда ехэ удха шанартай байна. Тиин тэрэниие хаа хаанагүй дэлгэрүүлгэ элдэб янзын транспорт ашаглаха хэрэгтэ бүри hайнаар үгэ ойлголсон хүдэлмэрилхэ, ашаа зөөлгые түргэдхэхэ, локомотивуудай, вагонуудай, автомобильнуудай, судануудай hааталга-зогсолгые хороохо арга олохо шухала.

Транспортын хэрэгсэлнүүдые ашаглалгын хэрэг hайжаруулхын тула Хара далайн пароходствын, Одессэ-Кишиневой түмэр замай ба Одесскэ областиин ашаанай автомобильна транспортын үйлэдбэриин управлениин коллективүүдэй гаргаhан үүсхэл шухала удха шанартай гэжэ тэмдэглэн, транспортын хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, подвижной составые бүри ашагтай hайнаар хэрэглэхэ энэ үүсхэл дэлгэрүүлхэ хэмжээнүүдые абахыень КПСС-эй ЦК Зам харилсаанай министерствые, Далайн флодой министерствые, союзна республикануудай автомобильна транспортын ба гол мүрэнэй флодой министерствэнүүдые, профсоюзуудай ЦК-нуудые уялгалаа.

Хара далайн пароходствын, Одессэ-Кишиневой түмэр замай, Одесскэ областиин ашаанай автомобильна транспортын үйлэдбэриин управлениин коллективүүдэй дүй дүршэлые үндэhэн болгон, бүхы янзын транспортын, ашаа тээлгэ-буулгалгын ба складуудай хүдэлмэриие түргэдхэхэ, ашаа зөөлгөөр арадай ажахые хангаха хэрэг hайжаруулхын тула бүхы янзын транспортын, промышленна предприятинуудай, барилгануудай хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ эмхидхэлэй хүдэлмэри хангахыень союзна республикануудай компартинуудай ЦК-нуудта, партиин крайкомуудта, обкомуудта hанамжалан дурадхагдаа.

Мүрысөөнэй ябаса саг үргэлжэ харуулжа байхыень телевидени ба радио-дамжуулгын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедтэ, «Правда», «Известия», «Социалистическая индустрия», «Труд» газетэнүүдэй, мүн транспортын hалбари hалбаринуудай харьяата газетэнүүдэй, журналнуудай редакцинуудта даалгагдаба.

Московско областиин хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин hалбаринуудай барилгануудай барилгашад, хабсаргагшад, ашаглалгада оруулагшад ба барилгада хабаадаhан бүхы хүнүүдтэ

Хүндэтэ нүхэд!

1974 ондо абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэhэнтэйнь дашарамдуулан, Главмособлстройн, Московско областиин хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин hалбаринуудай предприятинуудай барилгада хабаадаhан хабсаралгын, проектнэ эмхинүүдэй, промышленна предприятинуудай коллективүүдые, барилгануудта хабаадаhан бүхы хүнүүдые үнэн зүрхэнhөө амаршалнаб.

Таанадай бүтээсэ ехэтэй ажалай ашаар, түсэбөөр хараалагдаhан капитальна бүхы hомололгонууд ашаглагдаа, бүд нэхэхэ үйлэдбэринүүд болзорhоо урид баригдаа, хүн зондо шухала мяха, hү ба бусад эдеэ хоолой продуктнуудые үйлэдбэрилдэг шэнэ предприятинууд ашаглалгада оруулагдаа.

Туйлагдаhан үрэ дүнгүүд ажалай онол аргануудые, текстильнэ, эдеэ хоолой зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ предприятинуудай барилгын эмхидхэлэй түрүү аргануудые шудалhан областиин барилгашадай, хабсаргагшадай, ашаглалгада оруулагшадай бүхы арга боломжонуудаа шадамараар хэрэглэдэг болоhон тухай, мэргэжэл шадабариинь урган дээшэлhэн тухай батаар элирхэйлэн гэршэлнэ, арадай хэрэглэлэй индустриин предприятинуудта шэнэ үйлэдбэринүүдые баридаг бусад коллективүүдтэ hайн жэшээ болоно.

Московско областиин барилгын, хабсаралгын эмхинүүдэй, промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд барилга түргөөр бүтээлгын дүй дүршэл хэрэглэн, түсэбтэ юhэдэхи табан жэлэй түгэсхэхы жэлдэ хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленностиин hалбаринуудай шэнэ барилгануудые болзорhоонь урид дүүргэжэ ашаглалгада оруулхын тула абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэхэ гээд этигэжэ байhанаа элирхэйлэн мэдүүлнэб.

Манай агууехэ Эхэ ороной аша туhада ажалай шэнэ илалтануудые туйлахыетнай таанадта, хүндэтэ нүхэд, хүсэнэб.

Л. БРЕЖНЕВ,
Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь.

ХАНИ БАРИСААТА ИНДИИН hАЙНДЭР

Индиин национальна hайндэртэ — республикын байгуулагдаhаар 25 жэлэй ойдо зорюулагдаhан, Москвагай олониитын түлөөлэгшэдэй баярай суглаан январиин 23-да Союзуудай байшан соо болобо.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн А. Я. Пельше, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо С. Б. Ниязбеков, СССР-эй министрнүүд, СССР-эй МИД-эй, бусад министерствэнүүдэй ба албан зургаануудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, олониитын түлөөлэгшэд суглаанай президиумдэ hууба. Индиин Республикын хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ П. Синаи, Индиhээ ерэhэн бусад айлшад мүн лэ эндэ байлсаа.

Совет-Индиин соёлой харилсаа холбооной бүлгэмэй президент, СССР-эй министр Н. В. Голдин элидхэл хэбэ.

Индиин Республикын хэрэгүүдые СССР-тэ саг зуура түлөөлхэ этигэмжэтэ П. Синаи суглаан дээрэ үгэ хэлээ.

(ТАСС).

«КОСМОС—704» НИИДХҮҮЛЭГДЭБЭ

Газарые тойрон дабшаха «Космос-704» гэжэ ээлжээтэ хэмэл одон 1975 оной январиин 23-да Советскэ Союзhаа табигдаба.

Замбуулинай дайдые шэнжэлжэ үргэлжэлхөөр хараалагдаhан научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Научна аппаратураhаа гадна, замайнь шэглэлые шэнжэн тодорхойлхо радио-түхеэрэлгэ, приборнуудай ба научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые газарта дамжуулха радио-телеметрическэ түхеэрэлгэ хэмэл одон дээрэ бии.

Хэмэл одон дээрэ тодхогдоhон аппаратура hаадгүй hайнаар хүдэлнэ. Абтаhан мэдээсэлнүүдые залан жолоодолгын-тоолон тодорхойлолгын түб шэнжэлжэ байна.

(ТАСС).

ХАБАРАЙ ТАРИЛГАДА БЭЛЭДХЭЛ

АШХАБАД. (ТАСС-ай корр.). Ашхабадска областиин механизаторнууд хабарай тарилга хэхэ газараа хахалжа дүүргэбэ. Эндэ 114 мянган гектарта хабарай тарилга хэгдэхэ, Теджenскэ, Ашхабадска ба Каракумай каналай дүрбэдэхи ээлжээhээ Амударьягай уhа түрүүшынхеэ абаhан Бахарденскэ райондо нарин угаhатай хлопчатник тарихын тула хэдэн мянган гектар шэнэ газар хахалагдаа.

Байгша ондо Таджикистанда бүхыдөө 583 мянган гектар дээрэ гэхэ гү, али нёдондонойхиhоо 100 мянга шахуу гектараар ехэ талмайда хабарай тарилга хэгдэхэ юм. Шэнэ, боро газар ехээр хахалагдаад байна.

РЕСПУБЛИКЫН БАРИЛГАШАДАЙ ЗҮБЛӨӨН

КАПИТАЛЬНА БАРИЛГЫЕ—МҮНӨӨНЭЙ ЭРИЛТЭ

Республикын Министрнүүдэй Советэй түрүүлэгшын орлогшо
В. И. ЧЕРНЫШЭЙ элидхэлһээ

Үнгэрһэн 1974 ондо республикымнай экономико, культура хүгжөөхэ талаар горитой алхам хэгдээ. Ажалшадай материальна байдал һайжарба. Юндэхэ табан жэлэй туршада экономико, үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые хүгжөөхэ хэрэгтэ барилгашад бага бэшэ туһа нэмэрээ оруулалсажа байна.

Табан жэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй хугасаада хамта дээрээ нэгэ миллиард шахуу түхэригэй капитальна һомололго хэрэглэгдээ. 900 миллион түхэригэй гэхэ гү, али үнгэрһэн табан жэлэй дүрбэн жэлэйхидэ орходо сасуулхада 1,5 дахин үлүү ехэ гол фондынууд ашаглалгада тушаагдаа.

Томо предприятинууд болохо Сэлэнгын ЦКК-гай түрүүшын ээлжээн, хүгргэнэй түмэр хэрэгсэлнүүдэй завод, модо бэлэдхэлгэ, болбосоруулгын предприятинууд, шубууной хоёр фабрика, 9,8 мянган гектар газар уһалха уһалуургын системэ, 239 мянган толгой малай байра, нэгэ миллион шахуу дурбэлжэн метр байрын талмай, культурно-ажаһуудалай олон барилга дүүргэгдэһэн байна.

Барилгын организацинуудые, барилгын индустриин предприятинуудые хүгжөөхэ, тэдэнэй материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ, проект зохёолгые нарижуулха хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө үедэ барилгын 75 организаци тоологдоно. 1970 ондо тэдэнэй тоо 58 байһан. Энээнһээ гадна «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй колхоз хоорондын 13 организаци бии.

Табан жэлэй үедэ капитальна барилгын техническэ хангалта һайжараа. Энээнэй ашаар барилгын хүдэлмэри оньһожоруулагдажа байна. 1974 ондо ехэ хүдэлмэри хэгдээ, 237 миллион түхэригэй капитальна һомололго хэрэглэгдээ, 167,4 миллион түхэригэй гол фондынууд ашаглалгада үгтөө.

Байгал-Амарай түмэр зам бариха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэгдэжэ эхилһэн байна. Забайкалиин апатидай комбинат баригдажа захалаа.

Республикынгаа олон тоото барилгашадай ажал сэгнэхэтэй, арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ тэдэнэй оруулжа байһан туһа нэмэри мэдэрхэтэй хамта, барилгын организацинуудай хүдэлмэриин горитой дутагдалнуудые, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые элирүүлхэ шухала. Эдэнһээ уламжалан капитальна барилгын 1974 оной ба табан жэлэй түсэб дүүргэхэ хэрэгтэ һаад ушарһан.

Барилгын олонхи организацинууд, «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл, Арадай ажаһуудалай эрилтэ хангадаг министерствын барилга заһабарилгын трестнүүд бэшэнь нёдондо 1973 оной тэрээнһээ муугаар ажаллаhан байна. Тиимэһээ капитальна барилгын түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгын түсэб 91 процент дүүргэгдээ. Буряадай барилгын управлени түсэбөө дүүргээгүй. Управлениин барилгын 12 организацинуудай оройдоо нэгэниинь — 8-дахи СМУ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө дүүргэһэн байна. СССР-эй хабсаралгын ба барилгын тусхай министерствэдэй субподрядна организацинууд хангалтагүй ажаллаа. «Бурятцелинстрой» трестын барилгын организацинуудай ажал мүн лэ иимэрхүү юм. Тэдэнэр подрядна хүдэлмэриин 1974 оной түсэб 92,4 процент хүргэһэн байна. Барилга-хабсаралгын 397-дохи поезд, ТЭЦ-эй барилгын управлени, «Бурводстрой» трест арга боломжонуудаа муугаар хэрэглээ, түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй.

Барилгын бүхы организацинуудай хүдэлмэри шэнжэлхэ аргагүй байнаб, барилгын һайн коллективүүд бии гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ. «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй олонхи организацинууд, 834-дэхи барилга-хабсаралгын поезд, 56-дахи механизированна колонно түсэбөө дүүргээ.

Саашань элидхэлшэ барилгын организацинуудай гээгдэлэй шалтагаан элирүүлэн харуулаа. Барилгашад ехээр дуталадаг байбашье, тэдэнэй олоор нэгдэхэ, ажалдаа гарахагүй, ажалдаа хожомдохо ушар олон дайралдана. Иимэ ушар юундэб гэхэдэ, үйлэдбэриие эмхидхэн хүтэлбэрилхэ, барилгашадай ажал эмхидхэхэ, эрилтыень хангаха хэрэгтэ ехэ дутагдал бии. Коллективүүдтэ хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагданагүй. Ажалай сагые дэмы гээхэ ушар үсөөрнэгүй. Буряадай барилгын управленидэ, «Бурятцелинстрой» трестдэ, ГРЭС-эй барилгын управленидэ иимэ ушар ехэ олон.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэ, барилгашадай ажалда түрүү онол арга хэрэглэлгэ, барилгын техникэ бүтээсэтэйгээр ашаглалга капитальна барилгын түсэбые амжалтатайгаар дүүргэлгын шухала арга нүхэсэл болоно. Энэ хэрэгтэ үшөө ехэ дутагдал бии байһаар. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари табан жэлэй үнгэрһэн жэлнүүдтэ дүүргэгдээгүй. Нормоёо дүүргэдэггүй хүдэлмэришэдэй тоо олон. Хүндэ ажал оньһожоруулха техникэ, түхеэрэлгын яһала бии байбашье, барилгын ехэнхи хүдэлмэри бар хүсөөр хэгдэнэ.

Машина, механизмуудые хэрэглэлгын коэффициент бага байһаар. Тэдэнэр гол түлэб нэгэ халаанда хэрэглэгдэнэ.

Ашаа шэрэлгэдэ автомобильна транспорт хэрэглэлгэдэ ехэ дутагдал бии. Автопарк муугаар ашаглагдана.

1975 ондо барилгын техникэ хэрэглэлгые һайжаруулха, гол шухала машина, механизмуудые 2—3 халаанда хүдэлгэхэ хэмжээ абаха ёһотойбди. Ажал эрдэм ухаанай үндэһөөр эмхидхэгдэнэгүй. Түрүү онол арга, Н. А. Злобиной бригадын ажахын тоосооной дүй дүршэл, мүн барилгые таһалгаряагүй түсэблэхэ, ашаглалгада оруулха Орловско гурим нэбтэрүүлхэ талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй.

Капитальна барилга хадаа материал ехээр хэрэглэдэг арадай ажахын нэгэ һалбари мүн. Тиимэһээ алмалта, арьбалалтын түлөө тэмсэхэ, барилгын материалнуудые гамтайгаар хэрэглэхэ гээшэ барилгашан, хүдэлмэришэн, инженер, хүтэлбэрилэгшэ бүхэнэй уялга болоно. Харин гүрэн түрын удха шанартай энэ асуудалда ёһотой анхарал хандуулагданагүй.

Барилга-хабсаралга хэхэ хүдэлмэриин шанар һайжаруулха асуудалда ехэ анхарал хандуулха шухала. Буряадай барилгын управлениин 1974 ондо ашаглалгада тушааһан 44 объектнүүдэй 38,6 процентнь «һайн» гэһэн сэгнэлтэдэ, бусадынь «хангалтатай» гэһэн сэгнэлтэдэ хүртэһэн байна. Барилгын шанар эрид һайжаруулха, барилга-хабсаралгын хүдэлмэриие бүхы эрилтын ёһоор хэхэ, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ ёһотойбди.

«Бурятжелезобетон» нэгэдэлэй предприятинуудта, Татауровска хирпиисын, силикатна хирпиисын заводуудта, хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдэй Талоэска заводто техническэ эрилтэ, стандартнуудые хазагайруулха ушар дайралдана.

Капитальна барилга хэхэ даабариин дээшэлхэтэй хамта барилгын бүхы организацинуудай, захил хэгшэдэй, проектнэ организацинуудай хүдэлмэри эрид һайжаруулха, барилгануудые проектнэ документацяар, мүнгэ зөөреэр, материал, түхеэрэлгээр саг соонь хангаха эрилтэ табигдана. Харин иимэ эрилтэ дүүргэдэггүй ушар бии байһаар. Буряадай барилгын управлени 1973 оной сентябриин 1 болотор 12,8 миллион түхэригэй гэхэ гү, али барилга-хабсаралгын жэлэй хүдэлмэриин 20 процент болохо объектнүүдые проект, сметээр хангаагүй байһан юм.

Барилга эрхилхэ захил хэгшэд договорно уялгаяа дүүргэнэгүй, түхеэрэлгээр, кабельна продукцяар, приборнуудаар барилгашадые саг соонь ханганагүй. Проектнэ организацинуудай хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии. Документаци бэлдэхэ хэрэг ехээр унжагайруулагдана, алдуу гаргаха ушар үзэгдэнэ, эрдэм ба техникын туйлалтанууд проект зохёолгодо багаар хэрэглэгдэнэ. Мүн барилгын өөрын үнэ сэн хямдаруулха асуудалда ёһотой анхарал хандуулагданагүй.

КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум (1974 он), СССР-эй Верховно Советэй, мүн РСФСР-эй Верховно Советэй сессинүүд табан жэлэй һүүлшын жэлдэ бэелүүлхэ ехэ зорилгонуудые бүхы совет арадай, тэрэ тоодо барилгашадай урда табина. Эдэ зорилгонуудтай, мүн 1975 ондо республикын арадай ажахые хүгжөөхэ Гүрэнэй түсэбтэй зохилдуулан, энэ жэлдэ капитальна барилгын ехэ хүдэлмэри дүүргэгдэхэ байна. Хамта дээрээ 346,7 миллион түхэригэй капитальна барилга хэгдэхэ юм.

Гусиноозерскын ГРЭС-эй 200 мянган киловатт хүсэтэй түрүүшын блок, Бага-Холбоолжоной шулуу нүүрһэнэй уурхай, темо панелиин гэр барилгын комбинат ашаглалгада оруулагдаха, трикотажна фабрикада 2,8 миллион түхэригэй һомололго хэрэглэхэ, Грязнухинска ханын материалнуудай завод гэхэ мэтэ ашаглалгада тушаагдаха юм.

Байгал-Амарай түмэр зам, Забайкалиин апатидай комбинат республикымнай шухала барилганууд болоно. Эндэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагдана. Яруунын аймагта промышленна ехэ комплекс байгуулха асуудал зүбшэгдэжэ байна. Энэ барилга арбадахи табан жэлдэ хэгдэжэ эхилхэ юм.

Энэ табан жэлэй һүүлшын, түгэсхэхы жэлэй түсэбтэ даабариие, социалис уялгануудаа дүүргэхын, ерэхэ жэлнүүдтэ һайнаар ажаллаха арга боломжо байгуулхын тула түсэбтэ журам наринаар сахиха, гээгдэл бүхэниие элирүүлээд, тэрэниие усадхаха дары хэмжээ абаха, барилгын бүхы организацинуудай жэлэй эхинһээ һайнаар хүдэлхэ арга хангаха шухала.

Барилгын промышленна бааза үргэдхэхэ гээшэ энэ талаар шиидхэгдэхэ ёһотой түрүүшын асуудал болохо юм. Харин эдэ баазануудые байгуулха, бэхижүүлхэ хүдэлмэри нобшо удаанаар ябуулагдана. Буряадай барилгын управлени, «Бурятцелинстрой» трест, ...стройматериалы» ... энэ гээгдэлээ усад...той болоно. Нэгэд... хүтэлбэрилэгшэд 19... хүдэлмэриин үрэ... гүүдһээ хэрэгтэй ... хэхэ, өөһэдынгөө ... предприятинуудай ... ри эрид һайжаруул... жээ абаха уялгатай.

Түсэблэлгын орг... Госпланай, мини... захиргаануудай, нют... ведүүдэй капиталь... гын түлөө харюуса... шэлүүлхэ шухала. ... министерство, захи... энэ асуудалда ёһо... рал хандуулнагүй ... хэлэхээр.

Капитальна бари... орёо комплекс боло... Капитальна һомолол... зүбөөр түсэблэгд... мүнгэ зөөриин, м... нуудай һалбари, объ... тэ хэр зүбөөр хубаа... һанһаа, нэгэ доро... объектнүүдэй ба... байһанһаа, захил х... проектнэ организац... хүдэлмэриһөө капита... рилга дулдыдана. Б... организаци бүхэн ... эмхи гуримтайгаар ... эмхидхэхэ, механиз... никээ 2—3 халаа... дэлгэхэ, ажалай ш... арга, түрүү дүй дүр... рэглэхэ уялгатай бол...

Нэгэ үгөөр хэлэхэд... оной капитальна һо... дууһан һайнаар хэрэ... хараалагдаһан бүхы ... нүүдые ашаглалгада ... хаар, арбадахи табан ... эрхилхэ барилгын а... ломжо хангахаар бүх... эмхидхэгдэхэ ёһотой.

Партида, совет ... КПСС-эй ЦК-гай Хав... 1974 оной даабари... табан жэлэй түсэб... зорһоонь урид дү... түлөө промышленн... барилгын, транспорт... дэлмэрилэгшэдэй бүх... социалис мүрысөө ... рүүлхэ тухай КПСС... гай, СССР-эй Мини... дэй Советэй, ВЦСПС... ВЛКСМ-эй ЦК-гай ... лые республикымна... гашад һайшаан үгта... Барилгашад энэ Хав... тогтоолдо харюу ... табан жэлэй һүүлш... лые, мүн Агууехэ ... 30 жэлэй ойе ажала... амжалтаар тэмдэгл... гэжэ найдахаар.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: барилгашадай зүблөөндэ хабаадагшад забһарлалгын үедэ. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА ҮГЭ ХЭЛЭЛГЭ

Арадай ажахын шухала һалбаринуудай нэгэн болохо капитальна барилгын мүнөөдэрэй байдал элирүүлэн харуулха, табан жэлэй түсэбөөр хараалагдаһан барилгануудые ашаглалгада оруулха арга боломжонуудаа хэрэглэхэ асуудалда зүблөөн дээрэ үгэ хэлэгшэд ехэ анхарал хандуулһан байна. Промышленна шэнэ предприятинуудай, гэр байрануудай, культурно-ажаһуудалай барилгануудай бодхоогдожо байбашье, капитальна барилгын ябаса үшөөл гээгдэлтэй. Гээгдэлэй гол шалтагаануудые элирүүлхэ, бии байгаа дутагдалнуудые усадхаха арга боломжонуудые элирүүлэн хэрэглэхэ тухай һанамжа, дурадхалнуудаа зүблөөндэ хабаадагшад хэлэһэн байна.

ХҮТЭЛБЭРИ, ТҮСЭБЛЭЛГЭ ҺАЙЖАРУУЛХА

Капитальна барилгые мүнөө үеын эрилтэдэ хүрэмөөр эрхилхын тула хүтэлбэрилгэ эрид һайжаруулха, барилгын асуудалнуудые зүбөөр шиидхэхэ, инженерно зүб шиидхэбэри олохо шухала гэжэ олон үгэ хэлэгшэд онсо тэмдэглэбэ.

— Барилгын зарим организацинууд хангалтагүй хүдэлмэриин гол шалтагаан үйлэдбэриие хүтэлбэрилгын дутагдалһаа болоно, — гэжэ **В. П. Убеев** тэмдэглээд, нигэжэ хэлээшэеэ Буряадай барилгын управлениин жэшээ дээрэ харуулба. Управлениин хүтэлбэрилхы тушаалтад, албанай хүдэлмэрилэгшэд шухала олон асуудал саг соонь зүбөөр шиидхэнэгүй, барилгые нугархай һайнаар хүтэлбэрилжэ, эмхидхэжэ шаданагүй.

Энэ барилгын механизациин управлени, бусад зарим управлени, албан барилгын талмайнуудтахи ажал зүбөөр эмхидхэхэ асуудалнуудые саг дарыдань шиидхэхые анхарнагүй. Мүн иимэ дутагдал горсоветэй гүйсэдкомой капитальна барилгын управлениин хүдэлмэридэ бии байһаар. Барилгые зүбөөр эмхидхэхэ, мүнгэн зөөри, материал, хүдэлмэришэдые олон тээшэ тараангүйгөөр, түсэбөөр хараалагдаһан барилгануудта элсүүлхын тула Улаан-Үдэ городой шэнэ барилгануудта таһалгаряагүй түсэблэлгын, шэнэ барилгануудые бүхэли жэлэй туршада жэгдээр, удаа дараалан барижа дүүргэхэ Орловско гурим нэбтэрүүлхэ тогтоол тушаа үгэ хэлэгшэ тогтон хэлээ.

Байгал-Амарай түмэр зам бариха бэлэдхэлэй ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай, «Бамтоннельстрой» трестын 11-дэхи отрядай постройкомой түрүүлэгшэ **Ф. А. Мороз** хэлээ. Тоннельнэ отрядай коллектив республикын газар дайдаар 500 үлүүтэй километртэ гараха БАМ-ай, мүн тэрэнэй хоёр тоннель малтан бариха бэлэдхэлэй ехэ хүдэлмэри хэһэн байна. Барилгада хэрэгтэй материал, түхеэрэлгэ, техникэ шэрэжэ, хэрэгтэй газартань хүргэжэ байхатай хамта гэр байра, культурно-ажаһуудалай барилганууд, магазин, столово гэхэ мэтэ баригдана. Эмхидхэлэй олон бэрхэшээлэй тохёолдобошье, отрядай коллектив 1974 оной түсэбые амжалтатайгаар дүүргэнхэй.

Бүгэдэ арадай энэ барилгые һаадгүйгөөр хэхын тула хэдэн асуудал шиидхэхэ шухала гэжэ нүхэр Мороз онсо тэмдэглээ. Манай коллектив энэ жэлдэ нёдондонойхиһоо дүрбэ дахин ехэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ даабаритай. Иимэ даабари дүүргэхын тула барилгашадта ажаллаха, ажаһууха таатай зохид эрхэ байдал олгохо шухала. Гэр байра бариха, модоор, хэрэгтэй бусад материалаар барилгашадые хангахын тула хэдэн асуудал шиидхэхэ хэрэгтэй. Тэдэниие манай коллектив шиидхэхэ аргагүй, республикын партийна, совет дээдын органуудай туһаламжа хэрэгтэй гэжэ тэрэ хэлэбэ.

— Мүнөө үедэ капитальна барилгада ушарһан горитой дутагдалнуудые түргэнөөр усадхаха гээ һаа, нэн түрүүн барилгын хүтэлбэрилгые һайжаруулха шухала, — гэжэ «Бурятцелинстрой» трестые эрхилэгшэ **И. Д. Бугай** тэмдэглээд, энэ талаар бии байгаа зарим алдуунуудые элирүүлэн харуулаа. Барилгын хоёр эмхи — «Бурятцелинстрой» трест ба «Бурятмежколхозстрой» нэгэдэл хүдөөдэ барилга эрхилхэ ёһотой. Теэд барилгые зүбөөр түсэблэдэггүй, хүтэлбэрилдэггүй ушарһаа манай организацинуудай хүсэ шадалаар бодхоогдохогүй барилга эрхилхэ даабари үгтэнэ гэжэ тэрэ шүүмжэлээ. Сэбэрлэлгын түхеэрэлгэ бариха тусхай мэргэжэлтэд, хүдэлмэришэд манай трестдэ үгы. Харин иимэ барилга хэхэ ушартай болообди.

Саашань үгэ хэлэгшэ барилгын инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ асуудалда анхаралаа хандуулаа. Республикынгаа институт, техникумүүдтэ иимэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ, барилгые нютагай партийна органуудай зүгһөө һайнаар хүтэлбэрилхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Барилга эрхилхэ тухай захил хэгшэд, проект зохёогшод, барилгашад хоорондохи холбоо барисаагаа һайжаруулха асуудалда «Бурятгражданпроект» институдай директор **Н. И. Гаврилюк** тогтобо.

Зарим захил хэгшэд өөһэдынгөө уялга муугаар дүүргэнэ. Захил хэхэдээ ямар организаци подрядчик болохоб, барилгыень бодхохоб гэжэ һайнаар бодомжолногүй. Зохёогдоһон проектно-техническэ документаци 30 үдэрэй туршада баталагдан абтаха, авторай зүбшэлгүйгөөр хубилгагдаха ёһогүй юм. Харин документациие 1—2 жэлэй туршада баталангүй байха ушар дайралдана. Баталаад, тэрэнэй ёһоор барилга хэжэ эхилтэрнь үшөө хэды саг үнгэрнэ. Энэ үедэ проектшье хуушаржа, барилгада хэрэглэгдэхээр хараалагдаһан материалыншье таарахаа болижо магад. Һайн проектнүүдые зохёохо, барилгын проект наринаар сахиха тухай захил хэгшэд, проект зохёогшод, барилгашад анхарха ёһотой юм.

— Барилгын организацинуудай түсэбөө дүүргэдэггүй ушарһаа совхозууд зарим барилгануудые өөһэдынгөө хүсөөр бодхоохо баатай болоно, — гэжэ совхозуудай нэгэдэлэй начальнигай орлогшо **В. Г. Лыкшитов** хэлээ. Иимэ аргын үни хуушарһаниинь мэдээжэ. Совхозууд барилга өөһэдөө эрхилхэдээ, индустриальна арга, барилгын ашаг ехэтэй материал хэрэглэжэ шаданагүй.

«Бурятцелинстрой» трестын барилгашад хүдөөгэй барилга ехээр унжагайруулна, хараалагдаһан саг болзор соонь тушаанагүй гэжэ тэрэ шүүмжэлһэн байна. Захил хэгшэд хэрэгтэй документаци саг соонь бэлдэнэгүй, мүнгэ зөөри һомолноогүй гэһэн шалтаг барилгашад урдаа барихаа һанадаг. Теэд иимэ дутагдал һүүлэй үедэ усадхагдаа, тиимэһээ барилгашадта ехэ һаад ушаруулагданагүй.

Гүрэнэй ба планово журам наринаар сахиха, түсэбөөр хараалагдаһан барилгануудые дүүргэхэ хэрэгтэ барилгашадай хүсэ шадал, мүнгэн зөөри, материал зорюулха шухала тухай стройбанкые эрхилэгшэ **М. И. Смолина** тэмдэглэһэн байна.

АЖАЛАА ЗҮБӨӨР ЭМХИДХЭБЭЛ

Барилгын талмайнуудта ажал зүбөөр эмхидхэхэ, барилгашадай харюусалга дээшэлүүлхэ шухала гэжэ үгэ хэлэгшэд тэмдэглэһэн байна.

«Бурятмежколхозстрой» нэгэдэлэй главна инженер **Э. О. Алексеев** трибунада гаража, нэгэдэлэй үнгэрһэн дүрбэн жэлэй, тэрэ тоодо табан жэлэй тодорхойлхы жэлэй хүдэлмэриин үрэ дүнгүүдые, табан жэлэй һүүлшын жэлэй түсэб тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

— Манай нэгэдэлдэ комплексно 160 бригада тоологдоно. Тэдэнэй олониинь түсэбөө, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ, — гэжэ тэрэ хэлээ. 12 бригада өөһэдынгөө табан жэлэй түсэбые дүүргэһэн байна. Үнгэрһэн жэлэй түсэбэй бүхы дээрээ дүүргэгдэһэн байбашье, нэгэдэлэй зарим организаци, оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно, бригадануудай хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии байһаар.

Хяагтын, Түнхэнэй, Зэдын, Сэлэнгын оньһожоруулагдамал нүүдэл колонно-нуудай, Загарайн колхоз хоорондын организациин коллективүүд үнгэрһэн жэлэй даабариие дүүргээгүй. Иимэ байдалай шалтагаан юуб гэхэдэ, ажалай эмхидхэл һула. Барилга муугаар хэхэ ушар үшөө усадхагдаагүй. Барилга һайнаар хэхын тула хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ болообди. Зарим барилгашад тусхай бэлэдхэлгүй, тиимэһээ ажалаа муугаар дүүргэнэ. Иимэ байдал хараадаа абажа, хүдэлмэришэдөө һургажа эхилээбди.

Энэ жэлдэ бэелүүлхэ зорилгомнай ехэ. Зорилгоёо бэелүүлхэ арга боломжо хүсэд бии гэхээр. Хэрэгтэй техникэ, хүдэлмэришэд бии. Харин хирпиисээр, хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүдээр дуталдаха ушар гарана. Барилга түргэнөөр, һайнаар хэхын тула барилгашад, барилга эрхилхэ захил хэгшэдэй хоорондо һайн холбоо барисаа байгуулха хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Энэ дутагдал усадхаха хэрэгтэ Хүдөө ажахын министерствын, госпланай туһаламжа хэрэгтэй.

Бии байгаа дутагдалнуудаа зайсуулха, арга боломжонуудаа хэрэглэхэ асуудалда саашадаа анхаралаа хандуулхабди гэжэ нүхэр Алексеев мэдүүлээд, нэгэдэлэй коллективүүдэй абаһан социалис уялга, угтамжын түсэб тушаа тогтон хэлээ. Нэгэдэлэй барилгашад барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ энэ жэлэй түсэбые декабриин 25 болотор, табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, декабриин 20 болотор дүүргэхэ уялга абанхай.

— Аймагаймнай барилгашад табан жэлэй дүрбэн жэлэй түсэбһөө гадуур 2 миллион түхэригэй капитальна һомололго хэрэглээ, — гэжэ Кабанскын аймсоветэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ **А. А. Данько** мэдүүлбэ. Буряадай барилгын управлениин 8-дахи СМУ, барилга-заһабарилгын участок түсэбөө урагшатайгаар дүүргэнэ. Мал ажалай хэдэн комплекс, нугаһанай фабрика, ондоошье барилганууд ашаглалгада оруулагдаа. Барилгын организацинуудай үйлэдбэриин өөһэдын бааза байгуулагдажа байна. Хабсаргамал түмэр-бетон зүйлнүүд барилгада үргэнөөр хэрэглэгдэжэ эхилээ.

Гэбэшье барилгын организацинуудай хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии байһаар. 596-дахи ПМК, «Бурводстрой» трестын Кабанскын ПМК барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө дүүргээгүй. Барилгын горитой хуби оньһожоруулагдаагүй, хүдэлмэришэдэй олоор һэлгэгдэхэ ушар үзэгдэһээр. Саашань тэрэ барилгын зарим организацинуудай дутагдалнуудые элирүүлэн шүүмжэлээ. «Бурятцелинстрой» трест нэгэ объект дүүргээгүй байжа, барилгашадаа ондоо тээшэнь эльгээнэ. Иимэ ушарһаа зарим барилга удааруулагдана.

Арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ барилгашадай туһа нэмэри ехэ гэжэ КПСС-эй Загарайн райкомой секретарь **И. А. Портнягин** онсо тэмдэглээ. Табан жэлэй дүрбэн жэлэй хугасаада аймаг дотор промышленна шэнэ предприяти, культурно-ажаһуудалай, хүдөө ажахын, мүн ондоошье олон барилга дүүргэгдээ гэжэ хэлээ. Бройлерно ехэ фабрика баригдажа эхилээ. Шэнэ-Бэрээнэй заһабариин-механическа завод үргэдхэгдэжэ, шэнэ цех баригдажа байна. Олон гэр байра бодхоогдоно.

Харин барилгашадай ажалаа зүбөөр эмхидхэдэг һаа, бүри һайн үрэ дүнгүүд туйлагдаха байгаа. Ажалай эмхидхэлэй һулаа дээрэһээ механизмуудые миин байлгаха, ажалдаа һаатаха ушар яһала олон үзэгдэнэ. Үгэ хэлэгшэ 136-дахи ПМК-гай жэшээ дээрэһээ энэ хэлээшэеэ харуулба.

Табан жэлэй һүүлшын, түгэсхэхы жэлдэ аймаг дотор олон барилга эрхилэгдэхэ ёһотой юм. Бройлерно фабрикын барилга үргэлжэлүүлэгдэхэ, Мухар-Талын перлидэй карьер, промышленна зарим предприятинууд үргэдхэгдэхэ, гэр байра, хүдөө ажахын барилга эрхилэгдэхэ юм. Ажалай эмхидхэл һайжаруулһанай, техникэ, механизмуудаа зүбөөр хэрэглэһэнэй, барилгашадай мэргэжэл шадабари дээшэлүүлһэнэй ашаар лэ энэ зорилго дүүргэгдэхэ болоно. Аймаг дотор барилга эрхилхэ үшөө нэгэ организаци байгуулха шухала гэжэ һанамжаа нүхэр Портнягин мэдүүлээ.

Шэнэ техникэ, механизмуудай абтажа, барилгашадай ажалай оньһожоруулагдажа байһан тухай Буряадай барилгын управлениин главна инженер **Л. М. Людалун** мэдүүлээ. Гэбэшье барилгашад зорилгоёо муугаар дүүргэнэ. 1974 ониие бирагүй үрэ дүнгүүдтэйгээр түгэсхээбди гэжэ тэрэ мэдэрхэ баатай болобо. Городто һууриhаһан барилгын организацинуудай ажалай бүтээсэ мүртэйгөөр дээшэлнэгүй. Ажалай сагые дэмы гээхэ, техникэ, механизмуудаа миин байлгаха ушар усадхагдаагүй.

Урда жэлнүүдэйхиһээ һураггүй ехэ, 62 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ даабари манай управленидэ үгтөө. Иимэ даабаряа дүүргэхын тула ажалай эмхидхэл эрид һайжаруулха хэрэгтэй юм. Мүн шанар һайжаруулха гээшэ нүгөөдэ шухала зорилго болоно. Ажалдаа шэнэ онол арга нэбтэрүүлхэ, комплексно бригадануудые ажахын тоосооной гурим да олоор оруулха. Социалис Ажалай Герой Н. Злобиной дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ зорилго манай управлениин коллективүүдэй урда табигдана.

ХИРПИИСЭ ЯАХАДАА ДУТАЛДАНАБ?

Үйлэдбэриин һайн бааза байгуулха, барилгые индустриальна аргаар эрхилхэ тухай асуудалда зүблөөн дээрэ ехэ анхарал хандуулагдаа. Республикымнай барилгын томо организацинууд — Буряадай барилгын управлениин, «Бурятцелинстрой» трестын барилгын өөһэдынь хүгжэнги бааза байгуулха талаар дары хэмжээ абалгүй сагта хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, үнөөхил хирпиисэ дуталдаха, барилга эрхилхэ түсэб дүүргэхэнь бэрхэшээлтэй гэжэ олон үгэ хэлэгшэд тэмдэглээ.

— Манай шулуушадай бригада 29 хүнһөө бүридэнхэй, — гэжэ Гусиноозёрскын ГРЭС-эй барилгын управлениин бригадые даагша **В. Г. Засухин** мэдүүлээ. — Манай бригада нёдондо жэлэй түсэбые болзорһоонь урид, ноябрь һара соо дүүргэһэн байна. Бидэнэр гэр байрануудые бодхохо даабаритайбди. Теэд барилгын материалнуудай, хирпиисын ехээр дуталдадаг ушарһаа промышленна объектнүүдые бодхолсонобди.

Хабсаргамал түмэр-бетон хэрэгсэлнүүд, хирпиисэ барилгын талмайнуудта саг соогоо асарагданагүй. Энэ ушарһаа ажалнай ехээр һаатана. Мүн хирпиисын шанар, илангаяа Татауровска комбинатай галдан гаргадаг хирпиисын шанар ехэ муу гэжэ нүхэр Засухин шүүмжэлээ.

1975 ондо манай ... ниин коллектив дүр... ехэ хэмжээнэй ажал ... ёһотой юм. ГРЭС-эй ... барилга бодхолсохы... хүдэлмэришэд, бар... ондоо область, хиз... һаа ерэжэ байна. Т... гэр байраар, хэрэгт... лаар хангаха шухала... хабсаргамал зүйлн... хирпиисээр, хюрөөд... териалаар саг соогоо... даагүй ушарһаа гэ... түргэнөөр барижа шад... бди.

Барилгын хүгжэнг... байгуулха, хабсаргам... мэр-бетон зүйлнүүд... үйлэдбэрилхэ, хирпи... дан гаргалгые ехэдх... хай партиин обкомой... гын таһагые даагша ... **Ошоров** хэлэһэн байн...

Буряадай барилгын... лениин 7-дохи СМУ-га... лексно бригадые ... **А. И. Стародубцев** ... эмхидхэл һайжаруул... рилгын бааза байгуул... рилгые зүбөөр ту... асуудалнуудта ан... хандуулаа. Баригдаж... һэн объектнүүдые ... шэнээр бариха, ху... ушар нэгэнтэ бэшэ ... дажа, проект зо... ажалдаа алдуу ... проектно-сметнэ доку... һэлгэхэ, заһабари ... баримта усадхагдааг... бүгэдэһөө уламжалан... дамнай элдэбын һаа... руулагдана.

26 хүнһөө бүридэ... най бригада урдахи ... ёо, бидэндэ үгтэһэн ... дүүргэхэ шадалтай. ... рэй ажалда һаад уша... дутагдалнуудые усад... рэгтэй. Манай бригад... рэгтэй материалаар ... байбал, түсэбөө ... дүүргэхэбди.

Татауровска бари... териалнуудай ком... ажалай бүтээсэ дэ... хэ, материалнуудые ... ехээр үйлэдбэрилхэ ... бэелүүлэгдэжэ байга... жээ ябуулганууд ту... бинадай директор В. ... геев тогтон хэлээ.

Үйлэдбэриин хү... бааза байгуулха туха... рэлдөөн энээнһээшье ... болодог һэн. Харин ... хэмжээн абтанагүй ... гэжэ нүхэр Сергеев ... лээ. Хэлэһэн үгэез ... хэрэгүүдээр бэелүү... рилгын бааза болох... приятинуудые барих... гэхэ саг үни ерээ. ... хинска завод, хирпи... рай аргаар ябталан ... рилхэ Улаан-Үдын ... барилга дүүргэхэ, си... үнгэтэ хирпиисэ гал... гаха заводой, перли... хүбхылгэхэ цехэй. ха... териалнуудые үйлэдб... заводые Гусиноозёрс... до ерэхэ жэлдэ бари... хээр бэлэдхэл хэхэ ... тухай тэрэ онсолон ... лээ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: зүблөөндэ хабаадалсаһан «Востоксибгипроводхоз» трестын хүдэлмэрилэгшэд И. П. Артамонов (зүүн гарһаа), барилга-хабсаралгын 834-дэхи поездын бригадир В. Ц. Санданов, оньһожоруулагдаһан 56-дахи колоннын ахалагша прораб Ю. И. Ложкин гэгшэд.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Засагай дээдын зургаануудта

Нарайлха эхэнэрнүүдтэ, түрэһэн үхибүүдтэ медицинскэ туһаламжа һайжаруулха тухай

Арад зоной материальна болон соёл культурын хэмжээнэй бүри дээшэлһэнэй, ажалшадай хүдэлхэ, амаралха байдалай улам һайжарһанай, элүүрые хамгаалгын һалбаран хүгжэһэнэй ачаар нарайлха эхэнэрнүүдтэ туһа хүргэхэ зургаануудай ажал һайжарһан, элүүр энхэ сахиха талаар ... Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Гэхэтэй хамта нарайлха эхэнэрнүүдтэ болон түрэһэн үхибүүдтэ медицинскэ туһаламжа үзүүлгэдэ дутагдалнууд байна. Республикымнай олохон аймагуудта, Улаан-Үдэ хотодо нарайлха болохоч эхэнэрнүүдтэ түсхай болон ... туһаламжа хүргэхэ хэмжээ ябуулганууд, нарайлалгын гэрнүүдэй ... тухай ...

«РСФСР-тэ нарайлха эхэнэрнүүдтэ, түрэһэн үхибүүдтэ медицинскэ туһаламжа саашадань һайжаруулха тухай» РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй 1974 оной ноябриин 14-нэй тогтоол гүйсэдхэн, Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Совет тогтоол:

Нарайлха эхэнэрнүүдтэ, түрэһэн үхибүүдтэ медицинскэ туһаламжа саашадань һайжаруулха хадаа республикын элүүрые хамгаалгые улам хүгжөөхэ түсэбтэ шухала шэглэлэй нэгэн гэжэ тоолохо.

Аймагуудай болон Улаан-Үдэ городой ажалшадай депутадуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ, Бурядай АССР-эй элүүрые хамгаалха министерстводэ уялгалха:

Нарайлха эхэнэрнүүдтэ, түрэһэн үхибүүдтэ медицинскэ туһаламжа эрид һайжаруулха хэмжээ ябуулгануудые хараалан бэелүүлхэ.

Эхэнэрнүүдтэ зүбшэл заабари үгэхэ зургаануудай хүдэлмэри ... һайжаруулха ...

1975—1980 онуудта Улаан-Үдэ хотодо гүрэнэй капиталь һомололгоор 130 оротой нарайлалгын гэр, Нижне-Ангарск тосхондо Бүхэсоюзна коммунис субботнигой ороһон мүнгөөр 60 оротой нарайлалгын гэр бариха. Эдэ барилгануудай проект зохёохо, бариха мүнгэ зөөри 1975—1980 онуудта арадай ажахые хүгжөөхэ гүрэнэй түсэбтэ хараалха Бурядай АССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссида даалгаха.

Нарайлалгын шэнэ гэрнүүдые, отделенинүүдые болон нарайлха эхэнэрнүүдтэ зүбшэл үгэхэ зургаануудые бариха, шэнэдхэн һайжаруулха, капитальна заһабари хэхэ талаар аймагуудай болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түсэб дээбари батална.

ОЛОНДО ХҮНДЭТЭЙ

Хурамхаанай аймагай түбэй больницада ажалша бэрхэ врачнар, медсестранууд, санитарканууд ажаллажа байдаг юм. Тэдэнэр хүн зоной элүүр энхэ сахиха хэрэгтэ бүхы анхаралаа табяжа, оролдосотой һайнаар хүдэлнэ. Энэ больницын врач-инфекционист Гарма Раднаевич Мандрагшиев Байгал-Амарай түмэр замай магистралиин барилгашадта үнгэргэһэн зундаа оло дахин ошожо, тэдэнэй махабадые шалгаһан, туһаламжа хүргэһэн байгаа. Нүхэр Мандрагшиев арад зоной дунда һурталгын тэмээр лекци уншадаг, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг байха юм.

Энэ больницын санитарка Надежда Григорьевна Макина оролдосотой һайн ажалаараа олоной дунда хүндэтэй болонхой. Энэ нүхэр сомоной Соведэй депутадаар хоёрдохёо һунгагдаһан байна.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Г. Р. Мандрагшиев, Н. Г. Макина.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фото.

Россин түрүүшын революциин 70 жэлэй ойдо

ТЭМСЭЛЭЙ АГУУҺУРГААЛ

Үбэлэй үдэр. Петербургын нэгэ гудамжа хүн зоноор халишанхай. Үбгэд, хүгшэдые, эхэнэрнүүдые, үхибүүдые хаража болоно. Тэдэнэй шарай сошордонхойнууд. Мэнэ һаяхан нэерһэн буугай дуунһаа тэдэ айһаншье, сошоһоншье, уур сухалаа хүрэһэншье янзатай. Саһан дээрэ олон нүхэдынь алдалан унашанхай...

«1905 оной январиин 9» гэһэн В. Е. Маковскиин зурагаар Москвадахи СССР-эй революциин Түбэй музей соо 1905—1907 онуудай үеын революцида зорюулагдаһан экспозици нээгдэнэ.

Уран зурааша Васильевска олтирог дээрэ хүдэлмэришэдые буудахыень нюдөөрөө хараһан юм. Тэдэ Петербургын 140 мянган хүн зон мэтэ Дворцово талмай тээшэ ошожо ябаа. Амгалан манифестаци хэжэ, хаанда петици барюулха зорилготой ябаад ха юм.

Стенд дээрэ энэ петициие уншанабди. «Хаан—баабайдаа» этигэжэ байһан үгэнүүдыень уншахадаа, хүдэлмэришэдэй хэр зэргэ гэнэн байһыень гансата ойлгоодхинобди. «Бидэ, хүдэлмэришэд ,ба С. Петербургын ажаһуугшад, эхэнэрнүүд ба үхибүүд, үтэлһэн үбгэд, хүгшэд — шамдаа, государьнай, туһа эрихэеэ, хамгаалуулхаяа ерэбэбди...» — гэһэн үгэнүүдээр тус петицинь эхилнэ.

Большевигүүдэй хэды хорибошье, хаанай нюуса тагнуулшан поп Гапоной үгэдэ орожо, энэ манифестацида гараһан хүдэлмэришэд туулган һомоной харюу абаба ха юм. Нарвска үүдэнэй дэргэдэ ба Каменноостровско проспектдэ, Дворцово талмай дээрэ ба Мойкын гудамжада, 4-дэхи линидэ ба Бага проспект дээрэшье манифестацида хабаадагшад буугаар угтуулаа.

«Бэеэ хамгаалха аргагүй, амгалан зонине эгээл харата муухайгаар, һанаа амарханаар алан хюдалга болоо», — гэжэ В. И. Ленин январиин 9-нэй үдэрые сэгнээ һэн. Тэрэ үдэр, тэбхэр 70 жэлэй саана, мянга гаран хүн алуулһан, 5 мянга шахуу хүн шархатаһан юм.

Түүхэдэ «шуһата воскресени» гэжэ нэрлэгдэһэн 1905 оной январиин 9-нэй (шэнэ литээр январиин 22) үдэр империализмын үе сагта хэгдэһэн арадай түрүүшын революциин эхин болоо.

Гартаа буу зэбсэггүй хүдэлмэришэдые алан хюдахадаа, тэдэнэй һүрөөе дараха, тэмсэлдэ бодохо хүсэлыень һүноохэ, сэдьхэлдэнь хододоо мэдэл доро абяа анир-гүйхэн, номгохон байха мэдэрэл түрүүлхэ гэжэ хаанта засагаархид һанаашалһан байгаа. Харин тэрэнь буруу һүрэшоо.

Тэрэ үедэ Женевэдэ байһан В. И. Ленинд э Петербургда январиин 9-нэй үдэр болоһон үйлэ хэрэгүүд тухай мэдээсэл үглөөдэрынь лэ дуулдаба. Энэ ушар агуу вождиин һанаа сэдьхэлые гансата буляагаадхёо бэлэй.

«Питерскэ үйлэ хэрэгүүд тухай һүүлэй һонинуудые дуулахаяа бидэ большевигүүдэй суглардаг Лепешинскэтэнэй эмигрантска столодо ошобобди. Энэ үедэ бултааран сугтаа байхые хүсөөбди. Сугларһан зон абяа анирггүйхэнүүд һууна-бди. Юуб гэхэдэ, бултанай-мнай зүрхэ сэдьхэл хүдэл-шэнхэй байгаа ха юм. «Вы жертвою пали...» гэһэн дуу дуулабабди. Революци эхилбэ гэһэн мэдэрэл сэдьхэл зүрхэндэмнай ороодхёо бэлэй»... — гэжэ Н. К. Крупская дурдалга соогоо бэшээ һэн.

Музейн стенд дээрэ большевигүүдэй гаргадаг «Вперед» гэжэ үе сагта эдигдэжэ шарлашаһан газетын 4-дэхи номер харанабди. Тэндэ В. И. Ленинэй «Россида революци эхилбэ» гэһэн статья толилогдонхой. «Хүдэлмэришэн анги граждан дайнай агууехэ һургаал абаба. Пролетариадай революционно хүмүүжүүлгэ гансахан лэ үдэрэй туршада туйлай ехэ алхам урагшаа хэбэ. Харин юрын, дарлагданги байдалда тэрэ хэдэн олон һара, жэлнүүд соо имэ дабшалта гарахагүй бэлэй», — гэжэ В. И. Ленин тус статья доторoo бэшээ һэн. Эндэ тэмсэлдэ бодохые, хаанта засагые унагаахые уряалһан РСДРП-гэй Петербургын, Москвагай, Ригын, Казаниин, Ураалай, Хойто хизаарай, Воронежой комитедүүдэй гаргаһан листовконуудые харанабди.

«Шуһата воскресениин» харюуда Петербургын хүдэлмэришэд олониитын политическэ стачка хэбэ. Январиин 10-най үдэр түб хотын 160 гара мянган хүдэлмэришэд буһалгаалба. Январиин 9-нэй һураг суу бүхы орон соогуур сахилгаан түргэнөөр тараба.

Петербургын хүдэлмэришэдтэй һаналаа нэгэдэлгын стачканууд хаа хаанагүй дэлгэржэ эхилбэ, «Хаанта засагые үгы хэхэ!» гэһэн эрилтэнүүд соностобо. «Лысьвиин (Ураал) хүдэлмэришэдэй буһалгаан», «Ригын хүдэлмэришэдэй демонстрациие буудалга», «Варшавын хүдэлмэришэдэй демонстрациин сэрэгшэдтэй тулалдаалга» гэһэн уран зурааша А. Ф. Таранай зурагууд тэдэ дүлэтэ үдэрнүүдые һануулна.

1905 оной январь һарада оронoй эгээл томо 66 городто стачканууд боложо, хахад миллион шахуу хүн зон хабаадаба. Оройдоол нэгэ һара соо урдахи 10 жэлэй хугасаада хэгдэһэн буһалгаануудта хабаадагшадтай адли зон буһалгаалба.

Петербургын үйлэ хэрэгүүд түрүү үзэлтэй интеллигенциешье хажуу талада үлөөгөөгүй. «Бүхы ород граждаиннуудта ба Европын гүрэнүүдэй олониитын анхаралда» гэһэн Хандалга стенд дээрэ харанабди. Тэрэниие А. М. Горький бэшээ һэн. Агууехэ уран зохёолшо тиихэдэ түб хотодо байгаа. «...Имэ ёһо гуримые саашадаа тэсэхын аргагүй гэжэ бидэ мэдүүлнэбди. Россин бүхы эрхэтэдые эб эетэйгээр, үсэдөөр, мэнэ гэһээр хаанта засагай урдаһаа тэмсэлдэ бодохыетнай уринабди», — гэжэ А. М. Горький бэшээ һэн. Энээнэйнгээ түлөө уран зохёолшо Петропавловска хэрэмдэ хаалгагдаа бэлэй.

Стенд дээрэ композитор Н. А. Римский-Корсаковто талархалаа мэдүүлэн эльгээһэн адрес уншанабди. Элитэ композитор студентнүүдэй буһалгаае һайшааһанайнгаа түлөө консерваториһоо гаргагдашаһан байгаа. Тэрэ бэшэг доро К. С. Станиславский, В. И. Немирович-Данченко, В. И. Качалов, В. А. Серов, М. М. Ипполитов-Иванов болон бусад гараа табинхай.

Түүхэдэхи түрүүшын буржуазно-демократическа революци игэжэ эхилбэ. Энэ революцида пролетариат бэеэ дааһан политическэ хүсэн болоод, дарлагдаһан олониитын вождь боложо шадаа. «Тэрэнэй хүтэлбэрилхы үүргые В. И. Ленин түрүүтэй большевигүүдэй парти дүүргээ юм, — гэжэ «Россида 1905—1907 онуудта болоһон революциин 70 жэлэй ой тухай» КПСС-эй ЦК-гай баталан абаһан тогтоол соо тэмдэглэгдэнэ.

СССР-эй Түбэй революциин музейтэй танилсахаяа хүн зон хэдэн мянгаараа ерэнэ. 1905 оной хатуу шэрүүн үдэрнүүдые харуулһан экспонадуудай урда тэдэ удаан зогсон харанад. Эдэ экспонадууд ямар юумэ гэршэлнэб гэхэдэ, В. И. Ленинэй хэлэһэнэй ёһоор, «1905 оной «генеральна шалгалтагүйгөөр» 1917 оной Октябрьска революциин илалта туйлагдахагүй һэн».

В. КНЯЗЕВ,
ТАСС-ай корр.

Чехословакида бүтээгдэһэн хрусталь бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ болонхой.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яна Матулова хилын саана эльгээгдэхэ амһартануудай шанар шалгана.

ЧТК-ТАСС-ай фото.

Агуу илалтын 30 жэлэй ойдо

ДУРАСХААЛ

ЛЕНИНГРАДАЙ Пискарёвско могила. Олон хүүрэй нэгэ шулуун табсан дээрэ хүсөөг хилээмэнэй табяатай байхые һаяхан харабаб. Доронь хэгдэһэн саарһан дээрэ игэжэ бэшээтэй: **«Хайрата эжыхэмни! Энээхэн хилээмэ 1941 оной үбэл шамдаа үгэхэ аргатай байхаа яагаабиб...».**

Немец фашистнуудай Ленинградые хүреэлэн хаагаад байһан жэлнүүдэй үедэ үлэсхэлэн зоболонгһоо, үбэлэй хүйтэнһөө, дайсанай бомбо ба снарядуудһаа, буутай һомонһоо ами наһаяа алдаһан зургаан зуу мянган ленинградцууд энэ могила дээрэ хүдөөлүүлэгдэнхэй...

1974 оной декабрь һарын ажалай юрын лэ нэгэ үдэр һэн. Ленинградай олон түмэн хүдэлмэришэдэй гараар оньһото станогууд бүтээгдэжэ, корабльнууд баригдажа, хүсэ ехэтэ турбинанууд хабсаргагдажа, барилгын проектнүүд зохёогдожо, хамаг бүхы һургуулинуудта һуралсал үргэлжэлжэ байгаа. Энэ ехэ хотын ажабайдалай һудаһан урдынхи мэтэ сохилжол байгаа һэн.

Аюулта дайнай жэлнүүдэй үедэ ами наһаяа алдаһан, Агууехэ Октябриин революциин үлгые Гитлерэй дарлалтаһаа хамгаалалсаһан, городой захаханаар гараһан фронтын арада 900 үдэр ба һүниие тэсэжэ гараһан хүнүүдые мартажа болохо аал...

Ленинградые хамгаалһан баатар хүнүүдтэ зорюулагдаһан мемориал-хүшөөгэй барилгада туһалха штабта бидэнэр һуужа байбабди. Энэ хүшөө городой Илалтын талмай дээрэ бодхоогдожо байна, фашис Германиие илаһаар 30 жэлэй ойн һайндэрэй урдахана — 1975 оной майн 8-да нээгдэхэ юм. Штабай начальник — залуу инженер Леонид Голубцов игэжэ хөөрэбэ:

— Хүн зон хүдэлхэеэ бидэндэ саг үргэлжэ ерэнэ: үглөөгүүр эртэшье, үдэшэ оройшье. Хаа хаанаһаа ерэнэ. Хүдэлмэришэд ба эрдэмтэд, дайнай ба ажалайшье ветеранууд, студентнүүд, һургуулиин һурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд хүрэтэрөө. Зүгөөр эдэнэр баран ленинградцууд бэшэ. Эхэ оронойомнай элдэб заха хизаарһаа ерэһэн хүнүүд хүшөөгэй барилгада байһаниие мэдэхэдээ хубитаяа заатагүй оруулха хүсэлэнтэй байһанаа мэдүүлнэ. Өөһэдынгөө һайн дураар, ямаршье түлөөһэгүйгөөр хүдэлмэрилнэ. Үдэр, һүниин ямаршье сагта, һалхитай, шуурганайшье байг — хамаагүй, ямаршье хүшэр ажал хэжэ мэдэнэ. Эхэ ба эсэгынтээ, эхэ ба эгэшынгээ мүнхэ дурасхаал табилсана. Фашизмын хорото табалһаа арадуудые абарһан хүнүүдэй һүлдэ дурасхаал бодхоолсоно бшуу.

Инженер Леонид Голубцов нилээд зузаан дэбтэр абаад, уншагты гээд дурадхаба:

«Бидэнэр, Ленинградай дээдэ һургуулинуудта һурадаг чехословак студентнүүд энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ хабаадалсаһанаа манай Эхэ оронойомнай амгалан байдалай зол жаргал асарһан КПСС ба совет арадта баяр болгон мэдэрнэбди. Улаан Армиин хэһэн сүлөөрэлгын дайнай ба Совет Союзай эб найрамдалта политикын аша туһаар Чехословаки социализм байгуулха гэрэлтэ замаар амжалта түгэсөөр дабшаха аргатай болонхой.

Чехословак студентнүүд гараа табинхай».

Удаадахи хуудаһан дээрэнь аяар холо руу сууряатаһан хашхараан шэнгеэр томо үзэгүүдээр тоборюулан бэшэгдэнхэй: «Ямар ехэ хүсэ хүлһөөр энэ зол жаргал туйлагдааб, һанаад үзэгты!» Саашань уншанабди: «Сагай уларилай хэды муушье һаань, Невскэ районой 43 организациин түлөөлэгшэд Илалтын талмай дээрэ габшагайгаар ажаллаа. Невскэ заставын 1.640 хүн һайн дураараа 24 халаан боложо хубаараад, 13 мянган час соо хэгдэхэ ажал дүүргээ».

Эндэ болгарнууд ба поляргууд, Венгриин студентнүүд, аяар холын Вьетнамһаашье эльгээгдэһэн хүнүүд хүдэлмэрилһэн байна...

Гүрэн дурсагдагша мемориалай барилгада тон ехэ мүнгэ һомолжо, хамаг хүдэлмэриинь дүршэл ехэтэй барилгын организацинуудта даалганхай. Гэбэшье хүнүүд таһалгаряагүй ерэжэ үргэлжэлһөөр. Мемориал-хүшөөгэй барилгада оронойомнай бүхы заха хизаарнуудһаа ажалай түхэригүүд орожол байна.

1975 оной майн 8-да Илалтын талмай дээрэ дүшэ найман метр үндэртэй ехэ табсангууд огторгой өөдэ дүүлин харагдаха. Зуун дүшэн метртэ дүхэригтэһэн гүмэр-бетонно сахаригай мраморна плитанууд дээрэ дайнай үеын Ленинградай бэрхэшээлтэ байдал харуулагдаха, городые хамгаалгада ами наһаяа үгэһэн хэдэн мянган хүнүүдэй нэрэ обог алтан үзэгүүдээр бэшэгдэхэ ба сахаригай дунда хэтэ мүнхын гал носоогдохо, ленинградцуудай баатаршалга харуулһан скульптуранууд бодхоогдохо юм.

Ленинградай поэтесса Ольга Бертгольц үбшэлжэ байһан дээрэһээ бидэнтэй уулзажа шадаагүй. Тэрэнэй бэшэһэн шүлэгүүдэй мүрнүүд мемориалай табсангуудай плитада бэшэгдэхэ юм ха. Тэрэ бэшэжэ байһан шүлэгүүдэйнгээ зарим бадагуудые бидэндэ эльгээһэн байна. Тэдэнэй нэгэндэ **«Амгалан байдал ба зол жаргал хүсэнэб! Дайнай ба дайсанай хүреэлэлгын аюулнууд хэзээдэшье бү үзэгдэг!»** гэһэн үгэнүүдые уншанабди.

Энэ поэтессын зориг бадаруулма үгэнүүд дайсанаар хүреэлэгдэһэн Ленинградта соностодог һэн. Тэрэнэй үгые фронтовигууд, дайнда ошоһон хүнүүдэй орондо станогой дэргэдэ зогсоһон эдир залуушуул, эхэнэрнүүд, үбгэдүүд шагнадаг байһан.

— Тэдэнэр эндэ ажалладаг һэн. Сэбдэг хүйтэн цехүүд соо үлэн хооһоор хүдэлбэшье, өөрынгөө станогой, верстагай хажууһаа холо ошодоггүй. олонхи ушарта тэндээл байгаад ами табидаг бэлэй...

«Электромашина» заводой цехүүдэй нэгэн соо хабсаргагдажа байһан ерээдүйн ехэ турбинын роторой хажууда бидэнэр байнабди. Хабсаргагша Юрий Преснов ба тэрэнэй нүхэдтэй хөөрэлдэнэбди. Эдэнэр аха дүү хүршэ оронуудта нэгэтэ бэшэ ошожо, хани нүхэдтөө мантан томо электротурбинануудые хабсаргаха хэрэгтэнь туһалһан. Мүнөө эндэ үнгэрһэн дайнай жэлнүүд ба мүнөөдэрэйнгөө ажал хэрэг тухай тэдэнэр хөөрэнэ.

«1942 оной юһэн һара соо Ленинград фронтын сэрэгшэдтэ 1935 миномёт, станкова 1975 пулемёт, 22 мянга шахуу автомат, ондоошье буу зэбсэг, һомо бүтээжэ үгэһэн юм. 187 танк, 360 үхэр буу заһабарилагдаһан, энэ үе соо авиационно частьнуудта 22 мянган авиабомбо, артиллериин частьнуудта 1 миллион 700 мянган снаряд, стрелково частьнуудта — 1 миллион 260 мянган граната эльгээгдэһэн байха юм.

— Айхабтар хүндэ хүшэр саг бэлэй даа, — гээд 1912 оной январьда фронт мордоһон эсэгынгээ станогто абан табатайдаа зогсоһон Николай Совин хөөрэнэ. — Хилээмэн гэжэ нэрлэгдэдэг, үдэр соо нэтэл дахин үгтэдэг хилээмэмнай зуун граммһаа дээшэ байхагүй. Нева мүрэнһөө эдихэ уһа асархаяа ошохош... Мүнөө һанахада айдаһатай байдаг. Энэ бэрхэшээлнүүдые мартаагүй ябаһан тула Ленинградые хамгаалагшадай, үлэсхэлэн зоболониие дабажа гараһан бүхы ленинградцуудай баатаршалга хадаа мүнөө сагай жаргалта байдалай түлөө тэмсэл байһан гэжэ ойлгодогби.

Николайн эсэгэ 1942 ондо Ладогын нуурай мүльһэн дээгүүр зурыһан ленинградцуудай ажамидаралай гансахан харгы хамгаалалсаһан юм. Энээхэн гансахан харгы тиихэдэ Ленинградые Ехэ газартай — Эхэ оронтойнгоо холбодог байгаа.

Ладога шадарай Баганово тосхон. Дайнай хэсүү бэрхэшээлтэ жэлнүүдтэ эндэһээ үбэлдөө — мүльһэн дээгүүр, зунай сагта — уһан дээгүүр ажамидаралай харгы зурыдаг һэн. Бидэнэй эндэ хүрэжэ ерэхэдэ туулгандал адли хара хүхэ үүлэн Ладогын уһан дээрэ унанхай. «Таһалагдаһан сахариг» гэжэ хүшөөгэй дэргэдэхи прожекторнүүдэй гэрэл холоһоо яларба.

— 1942 оной үбэлэй хүйтэн дүшэн хоёр градуста хүрэнхэй. Мүльһэн улам зузааржа, бүхэ боложо байба. Мүльһэн дээгүүр зурыһан гансахан харгыемнай фашистнууд гам хайрагүйгөөр бомбодохо. Нэгэтэ тэрэ харгыгаар ябаха ушар намда тохёолдоо. Хүнэй шуһан мүнөөшье болотор нюдэндэмни улайжа харагдаһаар: сагаан саһатай мүльһэн дээрэ хүнэй хэды ехэ шуһан адхаранхай байгаа гээшэ һэм...

Дайнай ветеран Алексей Никитин нуурай эрьедэ таягаа тулаад зогсожо байба. Тэрэнэй байһан эгээл энээхэн газарта үлэн хооһон, үлбэрдэһэн үхибүүдые ашаанай машинаһаа буулгаад, катер дээрэ һуулгажа, Ехэ газарта эльгээхэ хүдэлмэри хэгдэжэ байһан юм. Дайсанай бомбо тэһэржэ, Алексейн хүлые ехэр гэмтээгээ һэн.

«Таһалагдаһан сахариг» гэжэ хүшөөгэй хажууһаар гарабабди. Хүшөөгэй адаряатай шэрүүн тадар талые нюдэнһөө нёлбоһо дулаан, ехэл энэрхыгээр Алексейн эльбэжэ байһые мартахагүйб.

Мүнөө Ленинград баатаршалгын, шэн зоригто тэмсэлэй һүлдөөр алдаршаал. Тулалдаанай болоһон газарнуудта Ленинэй городые хамгаалһан баатар сэрэгшэдтэ дурасхаалай хэдэн олон хүшөөнүүд табигданхай. Гэбэшье гол дурасхаал — хүнүүдэй ой ухаанда, дэлхэй дээрэ амгалан байдал бэхижүүлхэ хэрэгэй аша туһада хэгдэжэ байһан үйлэ хэрэгүүдтэ бшуу.

«Энэ дурасхаал бүхы ленинградцуудтал адли бидэндэ, булгандамнай нангин лэ!» Игэжэ бэшэгдэһэн эдэ мүрнүүдэй доогуур олон хүнүүдэй гараа табиһые удаан харанаб. Дайнай тэрэ хэсүү үедэ ами наһаяа алдаһан хүнэй хүүр дээрэ табигдаһан хүсөөг хилээмэ үшөө дахин харанаб...

Эдвин ЯНСОН,
АПН эй корреспондент.

Хилын саанаһаа

· телефон · телеграф · радио

БЕРЛИН

...Альмейдэдэ КПСС-эй ЦК-гай ...ьгээһэн амаршалга

ТАСС

...СССР-һээ ГДР-тэ байдаг ...шэн сайд М. Т. Ефремов ...дэ ерээд байһан Чилиин ...тын ба гүрэнэй элитэ мэ...жэ ажал ябуулагша, со...алис партиин ЦК-гай по...комиссиин гэшүүн Кло...миро Альмейдэтэй уулзажа ...СС-эй ЦК-гай эльгээһэн ...ршалгые барюулаа. Амар...га дотор игэжэ хэлэгдэ...: «Танай, мүн политичес... үзэл бодолойнгоо түлөө ... шоронгуудта хаагда... Чилиин Арадай нэгэдэ...й бусад ажал ябуулагша...й фашис хунтын түрмэнүүдһээ сүлөөлэгдэһэн ушар Чилиин патриодуудтай һаналаа нэгэдэлгын уласхоорондын хүдэлөөнэй ехэ илалта болоно. Совет арад, бусад социалис оронуудай арадууд, дэлхэйн түрүү үзэлтэй, демократическа олониитэ энэ ушарта ехэ туһа хүргэһэн байна». Хүсэ шадалаа нэмээгээд, элүүр энхэ ябахыень, Чилиин хүдэлмэришэн ангиин, бүхы ажалшадай үнэн зүб хэрэгэй түлөө тэмсэлдэ шэнэ амжалта туйлахыень КПСС-эй ЦК К. Альмейдэдэ хүсэбэ.

...ОКИО

...Али алиндань ашатай туһатай харилсаанай түлөө

ТАСС

Советскэ Союзай ба Япо...ой хоорондохи экономическа ...илсаан хэлбэришэгүйгөөр ...гжэжэ байна. Япон компа...нуудай хабаадалгатайгаар ...рда Яхадай шулуу нүүрһэ...й бассейнние элдүүрилэн ...аглаха проект хадаа имэ ...шээнүүдэй нэгэниинь бо...но. Урда Яхадай шулуу ...рһэнэй хэбтэшые элдүү...лэн ашаглаха талаар со...-япон харилсаан тухай ...еральна хэлсээнэй үндэ...ээр тэрэ бэелүүлэгдэхэ юм. ... хэлсээндэ 1974 оной ... гар табигдаа һэн. Японой «Синниппон сэй...цу» гэжэ металлургическа ... компаниин эрхилэгшэ директор С. Танабэ ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө, Урда Яхадай шулуу нүүрһэ элдүүрилэн ашаглаха проектые бэелүүлхын тула Японой предприятинуудай ээдэй зорюута байгуулһан «Минами Якутотан кайхацу кнориоку кабусики кайся» гэжэ компани Япондо хүдэлмэрилжэ эхилээ. Шэнэ компаниин ажал ябуулга яһала һайн байна гэжэ тус компаниин вице-президент С. Танабэ хэлэбэ. Советскэ Союз хадаа Японой эгээл дүтын хүршэ юм. Эгээл имэһээ СССР-тэй экономическа харилсаагаа һайнаар хүгжөөхые Япон оролдоно бшуу.

ДАМАСК

...ЭРИМЖЭТЭЙ БАЙХЫЕНЬ УРЯАЛНА

ТАСС

Синайн хахад арал дээрэ...һээ сэрэгүүдээ гаргахаар ...лэнбди гэжэ Израилиин ...үтэлбэрилэгшэдэй худал ...уурмагаар хэһэн мэдүүл...тые шэнжэлхэдээ, Араб оро...уудай нэгэдэлые бэхижүүлхээр хараалһан хүтэлбэрилэгшэдэй Рабатско зүблөөнэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ хэрэгые таһалдалда оруулхые Тель-Авив оролдоно гэжэ Сириин «Аль-Баас» газетэ тэмдэглэнэ.

Имэ оршон байдалда Араб оронуудай һаналаа нэгэдэлгые бэхижүүлэн, Израилиин зонхилогч юдой харата ябуулгануудые зайсуулан сарахын тула һэримжэтэй байха ёһотойбди гээд Сири тоолоно гэжэ газетэ бэшэнэ.

ПАРИЖ

ЖУРНАЛИСТНУУДТАЙ УУЛЗАБА

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев амаршалгын бэшэг эльгээжэ, манай хүдэлмэриие үндэрөөр сэгнэһэндэнь, «Франци—СССР» гэжэ бүлгэмые «Арадуудай хани барисаанай» орденоор шагнаһандань, сэдьхэлээ хүдэлгэн, угаа ехээр баярлабабди гэжэ бүлгэмэй президент гүйсэдхэгшэ Ги Дессон, совет ба француз журналистнуудтай уулзалга дээрэ мэдүүлээ, Бүлгэмэй эмхидхэн байгуулагдаһаар 30 жэлэй ойдо зорюулагдажа, энэ уулзалга үнгэргэгдэбэ.

«Франци—СССР» гэжэ бүлгэмэй генеральна секретарь Раймон Русса уулзалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ, гансахан 1974 ондо бүлгэмэй эмхидхэһэн элдэб хэмжээ ябуулгануудта 1500 мянган хүн хабаадаһан байна гэбэ. Совет делегаци һаяар Парижда ерэхэ юм гэжэ тэрэ мэдээсэ. «Франци—СССР» гэжэ бүлгэмэй 30 жэлэй ойтой дашарамдуулан, СССР-һээ ерэһэн айлшад Франциин олониитын урда үгэ хэлэхэ, Советскэ Союзай француз ханинарай делегаци февраль һарын эхээр Москва ошохо.

Гитлеровскэ Германиие һамна бута сохиһоор 30 жэлэй ойе энэ жэлдэ тэмдэглэхэбди гэжэ Р. Русса мэдүүлбэ. 1975 он Эхэнэрнүүдэй уласхоорондын жэл болохо байна. Франциин олониитын түлөөлэгшэд ехэ ехэ байлдаануудай болоһон газарнуудаар, баатар хотонууд Москва, Волгоград, Ленинград ошохо байха. Казахстанай, Украинын үдэрнүүдые Францида үнгэргэхөөр хараалагдана.

Ород хэлэ шудалха, эрдэм ба соёл хүгжөөхэ, шэнэ байдал тогтоохо хэрэгтээ Советскэ Союзай арадуудай туйлаһан амжалтануудтай Франциин олониитые танилсуулхын тула манай бүлгэм ехэ хүдэлмэри хэнэ гэжэ Р. Русса һануулаа.

Советскэ Союзай, Франциин экономическа харилсаае саашадань хүгжөөхэ шухала гэжэ бүлгэмэй Президентскэ соведэй гэшүүн, урдань Францида СССР-тэ элшэн сайд байһан Морис Дежан, депутат-коммунист Луи Байо тэмдэглэбэ.

ДЕЛИ

ИНДИ: нефтеэр эрилтэеэ хангаха

ТАСС

Нефтеэр оронойнгоо эрилтэ хэрэглэмжые Инди 1980 он болотор хангаха байна», — гэжэ нефтехимическэ промышленностиин министр К. Д. Малавия мэдүүлээ. Нэгэдэхеэр, Камбейскэ булан тохойдо олдоһон нефтиин ехэ баялигуудһаа имэ түсэбүүд табигдана гэжэ тэрэ Калькуттада үнгэргэгдэһэн пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглэбэ. Хоёрдохёор, ороной туйлаһан техническэ хүгжэлтэ дэбжэлтэ, мүн Советскэ Союзтай харилсаагаа үргэдхэлгэ элирүүлэн нээгдэһэн «хара алтанай» нөөсэ баялигуудые ойрын хоёр-гурбан жэлэй турша соо үйлэдбэрилэн абажа эхилхэ арга олгохо байна гээд министр хэлээ.

ЛИССАБОН

Профсоюзууд тухай хуулиин проект

ТАСС

Профсоюзай ажал ябуулга тухай хуулиин проектые Португалиин Министрнүүдэй Совет зүбшэн хэлсэжэ дүүргэбэ. Ороной ажалшадай олонхиин, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хүдэлөөнэй хүсэлэнгөөр ниитэ нэгэн профсоюзай ёһо гуримые Министрнүүдэй Совет һайшаагаа. Энэ хуулиин проект гүрэнэй Соведэй харалгада, баталамжада табигдаха юм.

Профсоюзай эмхинүүд ниитэ нэгэн түбэй мэдэлдэ байха ёһотой. Энэнь хүдэлмэришэдэй хүдэлөөнэй эб эе таһалалгада тойбо татажа, ехэ капиталда эсэргүү тэмсэлдэнь ороной демократическа хүсэнүүдтэ горитой арга олгохо байна.

СОФИ

Софида уулзалга болобо

ТАСС

Болгар-чехословак хани барисаанай митинг январиин 23-да эндэ болобо. Нүхэд Тодор Живков, Густав Гусак митинг дээрэ үгэнүүдые хэлээ.

БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков түрүүтэй НРБ-гэй партийно-правительственна делегациин, КПЧ-гэй ЦК-гай Генеральна секретарь Г. Гусак түрүүтэй ЧССР-эй партийно-правительственна делегациин хоорондо түгэсхэлэй уулзалга эндэ болобо. ЧССР-эй партийно-правительственна делегациин хани ёһоной албанай хэрэгээр Болгарида ерэһэн тухай хамтын коммюнике абтаа.

Чехословакиһаа ерэһэн айлшад Эхэ орондоо ошохёо энэ үдэртөө мордобо.

НЬЮ-ЙОРК.

Кипрэй саг үргэлжын түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ТАСС

Арал дээрэ боложо байһан үйлэ хэрэгүүдээр һанаата боложо байһан тухайдаа Кипр ООН-до мэдүүлбэ. Энэ ушар үндэһэ яһанайнь илгаагаар оронниие хубаарилхадаа болохо байна гэжэ тэмдэглэлээ. Кипрһээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ З. Россидес ООН-ой Генеральна секретарь К. Вальдхаймда бэшэг эльгээбэ. Турциин булимтаран эзэмдэһэн Кипрэй районуудта түбхинүүлэн нюгагжуулхын тула түүрэг угсаатанай киприодуудые Англиин сэрэгэй баазануудһаа агаараар, Турци руу эльгээжэ эхилэлгэ Аюулгүйн Соведэй тогтоолнуудта таарахагүй, зүрюу харша байна.

Англиин энэ ябуулга Кипрэй асуудалые эбэй ёһоор гуримшуулан шиидхэхэ хэрэгтэ хоро хүргэхэ юм.

Киприодуудые Турци руу агаараар эльгээжэ байһан ушарые болюулхын тула бүхы хэмжээнүүдые абахыень энэ бэшэг соо К. Вальдхаймые уряалба.

ТОЛИ

ЭХЭ БАСАГАН ХОЁР

БАЙГААЛИИН нюуса өөрын онсо шанар шэнжэтэй. Тиимэһээ эхэ басаган хоёр бэе бэедээ тон дүтэ байхаар заяагдаһан шуу.

Басаганай бишыхан байхада эжыдэнь айхабтар хүндэ гээшэ. Хэды жэлһээ басагамни ехэ болохо, тиихэдэнь одоол жаргахаб гэжэ найдана. Үнэхөөрөөшье инаг дуратай басаганиинь һара бүри һархайжа, эжыдэнь хүнгэн болоно. Теэд... Нэгэ хэды жэл үнгэрнэ. Эхэ баһа сэдьхэлээ зобожо эхилнэ. Урданайхиһаа бүришье орёо хүшэр үе саг тохёолдоно. Хэрбээ урдань үхибүүгээ үлэдхөөгүй ябуулха, һайнаар хубсалуулха тухай бодомжолдог һаа, харин мүнөө тэрэниие тад ондоо, бүришье харюусалгатай асуудал зобооно.

Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, һургуулида һургаха, ажабайдалай харгыда гаргаха гээшэ айхабтар ехэ харюусалгатай, орёо хүшэр хэрэг мүн. Эжынь хараһаар байтар басаганиинь ехэ боложо, ажабайдалда нэгэл тиимэ ондоошогоор хандаха, урдань шиидхэгдээгүй шэнэ һонин асуудалнуудые дары бушуу шиидхэхэ, зүбшэхэ ушар али олон гарана. Энэ асуудалые нэн түрүүн эжынь шиидхэхэ уялгатай. Һүүлээрнь басагантайгаа налгай зөөлэнөөр, одоол эхэ мэтэ энхэргэнээр хөөрэлдэжэ, басаганайнгаа ойлгоогүй, мэдээгүй юумэ дадхаан ойлгуулха, мэдүүлхэ ушартай болоно. Басаган эдир наһанайнгаа халуун хаһа дээрэ ябана. Эгээл энэ үедэ хазгыһаа хадууржа, буруу юумэ хэнэ гү гэжэ эхэ сэдьхэлээ зобоно. Эхын һанаашархалга, сэдьхэлэй хүдэлсэ ойлгосотой юм бээзэ. Теэд басаганиинь энэ мэтые ухамайлан ойлгоно гү? Хэрбээ ойлгоо һаа, һайн гээшэ. Эхэ басаган хоёр татаа һаа таһаршагүй, матаа һаа матаршагүй холбоо барисаатай, үгэ хүүрээ абаһаар лэ ойлголсодог байгаа һаа... Ехэнхи ушарта тэдэ хоёр тон дүтөөр нүхэсэжэ, хамаг юумэ сугтаа шиидхэдэг гээшэ. Хамаг юумэ гэжэ гү? Басагандань хамаатай юумэн гэжэ ойлгоё.

Хүүгэдэй республиканска библиотекэдэ 1—8-дахи классай үхибүүд үдэр бүри олоороо ерэдэг, библиотекарьнуудай туһаламжаар тон хэрэгтэй номуудые шэлэжэ абадаг, уншадаг, тайлбарилан хөөрэдэг юм. Сэхэень хэлэхэдэ, эдир уншагшад абаһан номуудтаа адли тэгшээр ханданагүй, зариманиинь уншангүй асархал даа. Тиимэ үхибүүдтэй дадхаан хөөрэлдэхэдэ, ой ухаанда һанагдаагүй ушарнууд элирхэ юм. Хүбүүдэй абари зан, аяг ааша басагадайхиһаа ташха ондоо аабза. Тоомгүйшэг хүбүүд газаагуур наадаад, библиотекын номуудые заримдаа уншахаяа мартажархидаг. Теэд басагадай энэ хэрэгтэ хайхарамжагүйгөөр хандахань бүришье гайхалтай. Нюугаад яалтайб, тиимэ ушарнууд тохёолдоно.

Эхэ басаган хоёрой өөһэд хоорондоо холбоо барисаагүй байһые гү, али басаганайнгаа һуралсалда эхынь хамаагүйхэнөөр, харюусалга багатайгаар хандадагые иимэ баримтанууд элирүүлдэг.

Басаганай инаг дуратай эжы! Гэртээ хэр зэргэ бэеэ барижа шаданаб? Номтой нүхэсэнэ гү? Басагантайгаа зэргэлжэ һуугаад, уран зохёол уншанэ гү? Басагаяа ажал хүдэлмэри хүүлэжэ һургана гү? Уран зохёолой хүмүүжүүлхы удха шанар ойлгуулжа үгэнэ гү? Басаганиинь һургуулиһаа гадуур юу хэнэб, ямар кружогто ябалсанаб? Дуу хүгжэмтэй нүхэсэнэ гү?

Басагадтай хөөрэлдэхэдэ, зарим эхэнэрнүүд эдэ мэтын тон шухала зүйлнүүдые олонхи ушарта сахинагүй, хараһаа алдахаа һанана. Юундэ? Сүлөө саг гаранагүй гэжэ шалтагаалдаг. Энээнтэй яашье зүбшэхөөр бэшэ. Ямаршье шахардуу сагта нэгэ аргань олдоод лэ байдаг шуу. Басагаяа зүбөөр, дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлһэн эхэнэр хэды шэнээн баясадаг гээшэб! Басагамни ниитэдэ, Эхэ орондоо туһатай хүн болоо гэжэ һанахадаа, наһанайм хэрэг бүтээ гэжэ баясадаг бшуубди.

Теэд эсэгэнь юу хэдэг юм? Иимэ асуудал гаражашье болохо. Ушарынь гэхэдэ, эхэ басаган хоёр тухай, тэдэнэй хани нүхэсэл тухай хөөрэхэ зорилго табигдана. Хэнэйшье мэдэһээр, басаганай саашанхи хуби заяан ехэнхидээ эжыһээ дулдыдана, тиимэшье байха ёһотой.

Жэшээнь, «Семья и школа» гэжэ журналай нэтэдэхи номерто энэ асуудалаар тон һонирхолтой, эхэ бүхэндэ эрид сэхэ хабаатай статья хэблэгдээ. Статьягай автор Даугавпилс хотын һургуулинуудай 9—10-дахи классуудта һурадаг 240 басагадтай, мүн тэдэнэй эжынэртэй хөөрэлдэһэн, һуралсалтайнь болон гэр бүлынь байдалтай танилсаһан байна. Үнэхөөрөөшье һонирхолтой юумэн элирээ.

Эжы гэр бүлэ соогоо эгээ дүтын хани нүхэр ха юм. Үхибүүд эжыгээ хаража, баярлахадань баярлажа, үйдэхэ гашуудахадань сэдьхэлээ уяржа байдаг шуу. Авторай хөөрэлдэһэн басагадай 83,7 процентнь энэниие элирхэйлэн баримталһан байна. Эхэтэй үхибүүн үншэрдэггүй гэжэ буряад арадай дунда хэлсэдэгые эрхэ бэшэ һануулна. Тиигээд ерэхэлээрээ, үхибүүдые хүмүүжүүлхэ талаар эхын үүргэ, харюусалга тон ехэ гээшэ. Тиихэдэ 240 басагадай 10 процентнь гэхэ гү, али 24 басаган эгэшээ эгээ дүтымни хани нүхэр гэжэ хэлэһэн байна. Энэ мүн баһа һонирхолтой, эжыһээ үндэһэтэй эшэтэй. Юундэ? Ехэ басагаяа тон зүбөөр хүмүүжүүлжэ шадаһан байна. Тиимэһээ эжынгээ ажал хэрэгые хубаалсажа абаад, дүү басагадаа эжыдээл адляар хүмүүжүүлэлсэжэ, сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэлсэнэ. Эжын нүлөөн эндэ яахын аргагүй бии бшуу.

240 басагадай 6,3 процентнь эсэгээ эгээ дүтымни нүхэр гэжэ хэлэһэн байха юм. «Басаган хүн эсэгээ һажаадаг, тиимэһээ эсэгэдээ эрьесэтэй» гэжэ буряад арадай дунда хэлсэдэгые мүн баһа һануулна. Үхибүүдые хүмүүжүүлхэ тон шухала хэрэгые гансашье һамгандаа даалгадаггүй, харин энэ хэрэгтэ эсэгэнэр өөһэдөө оролсодог, анхаралаа хандуулдаг.

Ехэ боложо, жэл бүри ондоошог боложо байһан басагад бүхы юумэн тухай нэн түрүүн эжытэйгээ хөөрэлдэхэ, тиихэдэ зариманиинь эжыдээ нюусаяа хэлэхээ аягүйрхэдэг, эшэдэг шуу. Эжынь энэ мэтые сэдьхэлээрээ мэдэржэ басагаяа халташье галхаангүй, даамай зохидоор хөөрэлдэжэ, бүхы ушар удхыень ойлгуулхые оролдодог ха юм. Энэ талаар уран зохёол айхабтар ехэ туһа хүргэнэ. Шадаал һаа өөрын библиотекэтэй болохо хэрэгтэй. Ахамад классай басагад дэлхэйн болон ород классигуудай, мүн совет зохёолшодой роман, туужануудые һонирхон уншадаг. Жэшээнь, Н. Г. Чернышевскиин «Юу хэхэб?» гэжэ дэлхэйдэ мэдээжэ романай героиня Вера Павловнагай образ энэ талаар хэды шэнээн туһатай гээшэб! Үгышье һаа, гайхамшаг хүнүүд тухай номууд жэл бүри олоор хэблэгдэнэ. Ленин багшын эгэшэ дүүнэр, жэшээнь, Анна, Мария, Ольга гэгшэдэй, мүн Владимир Ильичэй эжы Мария Александровнагай ажабайдал, революционно тэмсэл хүнэй сэдьхэлдэ ямар һайхан мэдэрэл түрүүлнэб. Тэдэнэй ажабайдал айхабтар ехэ хүмүүжүүлхы удха шанартай ха юм. Дүлэтэ большевик-революционер эхэнэрнүүд, жэшээнь, М. Колонтай, Р. Землячка, В. Засулич болон бусад тухай номууд айл бүхэнэй библиотекые шэмэглэн гоёохоһоо гадна, хэрэгтэй сагтаа басагантайгаа зэргэлжэ һуугаад уншахада, хэды шэнээн туһатай гээшэб!

Элитэ ехэ педагог, уран зохёолшо А. С. Макаренко иигэжэ хэлэһэн: «үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ тиимэ ехэ саг хэрэгтэй бэшэ, харин жаахашье сагаа тон зүбөөр хэрэглэжэ шадаха хэрэгтэй». Энэ сэсэн мэргэн үгүүлэл эхэнэр бүхэндэ хабаатай. Үхибүүндээ анхаралаа хандуулха, али бүхы талаарнь һонирхожо байхын тула жаахашье саг олдохол байха. Энээндэ ямаршье һэжэг түрэнэгүй. Неделидээ хоёр үдэр амарнабди. Энэ бага гэжэ гү? Үгы. Зүгөөр хэрэглээ һаа, ехэ юумэ хэжэ болохоор.

Эхэ ба басаган! Манай парти, правительство совет эхэнэрэй ажабайдал һайжаруулха, хүнгэрүүлхэ талаар саг үргэлжэ халуун анхаралаа хандуулжа, тодорхой хэмжээнүүдые абана. Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада хэды юумэн хэгдээ гээшэб. Одоо баярлахаар, урма зоригтойгоор хүдэлхөөр ха юм. Ушар иимэһээ эжынэр үхибүүдэйнгээ, нэн түрүүн басаганайнгаа таһаршагүй хани нүхэр болохо зэргэтэй. Энэ хадаа эхэнэр бүхэнэй нангин уялга мүн!

Е. ОСОДОЕВА,
хүүгэдэй республиканска библиотекын хүдэлмэрилэгшэ.

Ц. ДОНДОГОЙ

Шүлэг бэшээд байхадаа А. Бадаевай өөртөө хэлэһэн үгэ

(ПАРОДИ)

Үсэгэлдэр хагдаржа байһан
Үнгэ шуһагүй уралнуудшни
Улаалзайдал, мүнөөдэр
Улайхадажа һалбаршоол,
гайха!

(«Байгал» журналай 1974 оной 6-дахи номер соо толилогдоһон А. Бадаевай «Амараад бусахаяа байһан эхэнэрэй өөр[төө] хэлэһэн үгэ» гэжэ шүлэгһөө).

«Хамта ажал хэжэ,
Хахадаа хубаажа,
Ханилжа ябаһан
нүхэдшни бүгэдэ
Хамаг һамгадай
досоохиие—
Һанажа ябаһан һаналыень
Һалбаржа нюусаар
эхилһэн дурыень
Хаража нэбтэ шададаг
гэжэ,
Халташье һаа, тухайлдаг
ха гү,
Халаг, бү мэдэ...
Эрхээ мэдэшэһэн,
Бэрхээ сэгнэшэһэн,
Хэмши мүнөө,
Алексей Данилович?
Аршаан дээрэшье,
Байгалай эрьеэр
Аяар Хара далай
ошоходоош,
Арһан томо портфелеэ
Бүхөөр гартаа
барижархёод,
Бэгзын татахадаад,
Гэшхэлжэ һэмээхэн
ябахадаа,
Гэнэдхээн заримдаа
Һамгадые нюусаар
ажаглажа,
Һаналыень таахаяа
оролдохош.
Һанаһан һаналыень
ханаглажа,
Һаршагануулан саарһаа
гаргажа,

Буршагануулан бэшэ[...]
оро[...]
Хагдаржа эхилһэн
урал[...]
Караһаар байтаршни,
Улаалзайдал тэрэ
до[...]
Улайхадажа һалбарш[...]
Урал гээшэшни
Ургамал шэнги юм,
Уһалаагүй һаашни,
Хахара гантаад,
Хагдаршаха.
Амараад бусаһан
эхэнэ[...]
Ажаглахадаа таанар,
Уралыень хараад,
Ухаандаа ойлгохот,
Ямараар амарааб гэжэ[...]
Ямбатайгаар гү,
Ялатайгаар гү гэжэ
Яб байса тухайлхат,
Гэргэн хүнэй һанал
таал[...]
Мэргэн болоош,
Алексей Данилович!»
А. Бадаев гэрэлдэ хар[...]
Аниб гэн, өөртөө эмни[...]
Ама бардамаар хэлээ[...]
нигэ[...]
Һабяаһагүй ажабайдал[...]
Һалаабша гэнтэ табиг[...]
Һөөл ехээр
аягүйрхэһэнш[...]
Һэмээхэн хараашалаа һ[...]

ШЭНЭ ТААБАРИНУУД

Ороходо олон түбэгтэй,
Гарахадаа хургадай
һалаагаар.
(Мүнгэн).

Амигүй аняадай,
сэсэн һонор ухаатан.
(Ном).

Хүлгүй хулганаан —
Хэдэн хүнэй наншалдаан.
Ордон соо ороходо —
олзорхоһон хашхараан
(хоккей наадан).

Үнэгүйхэн үншэн һа[...]
үгэ зугаа тодоор залгаа[...]
(Гуурһан, бэшэг).

Дархан баабайн
Дүрбэн түрэл.
Муутай, һайтай —
Мушхуу зантай.
(Жэлэй дүрбэн саг).

Баригдаха хоригдохогү[й]
Баабайн бүтээл.
Элэхэ холохогүй.
Ибиин түрэл.
(Хэлэн).

Ябаха болоходо
Яндан хашан.
Эдихэ болоходоо
Элүүр мэргэн
(Залхуу).

Филипп БАЛДАЕВ.

Басни

Элбэг МАНЗАРОВ

ЗАБХАЙ ҺАЛХИН

Забхай Һалхин харгыгаар
Зайжа нэгэтэ ябатараа
Золгожо Саһан
басагантай
Зулгыгаар зугаалба
урматай.
— Хүүхэн, хаанаһаа
ябанабта,
хүргэхэдэ таниие болохо
гү?
Хөөрхэн нюдэнэйш
галханууд,
Хайлуулан байнал
зүрхыем.
Оо, хайлуулаал...!
Ингэжэ худал үгөөр
Эрьюулбэ басаганай
тархи.
Эртэ үглөө болотор
Эдэ хоёрнай зайгаа,
Хүбшэ, тала, дайдаараа,
Хүхэ тэнгэреэр дугысаа.
Хүлөө газарта хүргэнгүй
Хүхирүүтэнэ һалхимнай,

Харин удаантье болонгүй
Харшын хажууда
ерэхэдээ;
«Хүлеэгээрэй эндэхэнэ»,
— гээд,
Һаахар үнөөхи Һалхимнай
Һүрэжэ гараһаар саашаа
Хиидэжэ хайшаашьеб
арилаал.
Хүлеэжэ үлэһэн Саһан
Хабар болотор гуниглаа.
Худалша Һалхин
хүбүүмнай
Хэлэһэндээ хүрэнгүй
тэрьелээ.

Басниим удха иимэл даа:
Басагад зоной ойлгохоор.
Һалхин хүбүүд байжаш
болохо
Һайнаар тэрэниие
мэдэхээр лэ.

Бархан уулын хормойдо.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фотоэтюд.

ХҮХЫ

(Ненец арадай онтохон)

Урда сагта газар дайда дээрэ нэгэ тулюур байдалтай үгытэй эхэнэр дүрбэн үхибүүдтээ ажаһуудаг бэлэй. Үхибүүдынь тоомгүйнүүд... Эхынгээ үгэ дууладаггүй байба. Үглөөһөө үдэшэ болотор саһа мүльһэн дээгүүр гүйлдэжэ наададаг һэн. Хубсаһаа шал норгожорхихо — эхэнь хатааха. Саһа шэрээд ерэхэ — эхэнь сэбэрлэхэ.

Эхэнь өөрөө гол мүрэнэй эрье зубшажа, загаһа барижа, үрэ хүүгэдтээ үл хоол залгуулха. Эхэдэ ехэ хүндэ хүшэр һэн. Зүгөөр үхибүүдынь туһалхагүй. Иимэ хүшэр хүндэ байдал дээрэһээ эхэнь үлбэртэжэ, хүндөөр үбшэлбэ. Гэртээ хэбтэриин болоходоо, үхибүүдээ дуудажа гүйжа хэлэбэ: «Үхибүүдни, хоолойм хаташаба, намдаа уһа асарыт даа — ундаа харяаһуу».

Теэд үхибүүдынь уһанда ошохо юм бэшэ.

Ехэ хүбүүниинь эдеэлхэ һанаатай гэр руугаа шагааба, харин эхэнь гэрэйнгээ дунда зогсоод, хандагайн арһаар оёгдоһон гадар хубсаһаяа хэдэржэ байба. Гэнтэ хандагайн арһан дэгэлынь үдэнүүдээр хушагдаба. Теэд эхын арһа элдэдэг хабтагай модо абамсаарнь, тэрэнь шубуунай һүүл болошоно. Удаань түмэр хургабша хушууниинь болобо. Гарнуудайнь орондо далинууд ургаба. Уданшьегүй эхэнь шубуун боложо хубилаад, гэрһээ ниидэжэ гарабал даа.

— Дүүнэр, харыт, харыт, эжымнай шубуун болоод ниидэбэл, — гэжэ ехэ хүбүүниинь хашхарба.

Үхибүүдынь эхынгээ хойноһоо гүйлдэжэл мэдэбэ.

— Эжы-а! Бидэ шамдаа уһа асархабди.

— Хүг-гүүг, хүг-гүүг, хүггүүг! Хожомдоот, баарһадни, бусахагүйб битнай.

Хүүгэдынь эхынгээ хойноһоо олон үдэр, һүни шулуун дээгүүр, нүүр намагаар, дэгнүүл, болдогууд дээгүүр, арал тужаар эсэн сусан гүйлдэнэ. Хүлнүүдынь шуһа нүжэ, хаха буушаба. Хаагууршье гүйлдэбэлынь, улаан мүр сараа үлэнэ...

Тиигэжэ эхэ-хүхы хэтэдээ хүүгэдээ орхиһон гэхэ.

Тэрэ сагһаа хойшо хүхы өөртөө уурхай заһадаггүй, үндэгөө даража, ангаахайгаа тэнжээдэггүй болонхой. Тэрэнһээ хойшо тундра хүрин улаан хүбхөөр хушаатай, нэмжын байдаг лэ.

Г-Б. ТОКТОХОЕВОЙ суглуулбариһаа.

Рассказ

МЭНДЫН БЭШЭГ

Цыремпил ДОРЖИЕВ

Зунай һүүлшын һара барагдаба.

Тиихэдэ Шэлжэрхэйн тээрмын зүүн хадада гараһан түймэр хэдэн үдэрэй туршада һүжэрэн носоһон юм. Хүнүүдэй яажашье унтараажа ядаад байтар, нэгэ һүниие дууһан бороо орожо, тэрэ түймэр одоошье хойшолонгүй һүнөө һэн. Тэрэл түймэрэй гараһан үдэр Сандлиг ахайнь сэрэгэй албанда мордоо бэлэй. Эгээл түрүүшынгээ бэшэгые Мальта гэжэ газарһаа бэшээ һэн. Удаан боложо ахайһаань мүнөөдэр бэшэг ерээ. Балтиин далайн Уһан Сэрэгэй флодто алба хэжэ байһан тухайгаа бэшээ. Уһан сэрэгшэдэй үмдэдэг хубсаһаниинь гэжэ баһашье гоё даа! Энэ үнгэрөөшэ хабараар Бальдирай Цэбэг-жаб хэдэн хоногоор нютагаа ерээд ошоо һэн. Тэрэ шархатаад, сэрэгэй госпитальдо аргалуулһанай удаа, богони болзороор гэртээ табигдаһан байгаа. Ерэһэн үдэрһөөнь эхилээд, ябан ябатарынь гэхээр, Үдэнгэ нютагайн үхибүүд Цэбэг-жабай хойноһоо дахалдаа бэлэй. Хара далайн флодой морягай хубсаһые һайхашаан, сээжэдэнь яларһан орден, медальнуудаарнь омогорхон, хэдэн үдэрэй туршада үхибүүд бахаяа ханаһан юм. Бодоолойншье ахай моряк болоо. Ямар һайн гээшэб!

Ахайнгаа бэшэгтэ харюу бэшэхэ гэжэ Бодоолой дары түхеэрбэ. Һургуулиин тараһанһаа хойшо гартаа абаагүй байһан бүд сүүмхэеэ бэдэржэ олоод, оодонхон харандааш, ямаршье талаангаар хахадтаа хүрэтэр бэшэгдээд орхигдошоһон дэбтэр тэндэһээ гаргаба. Ахайдаа ехэл һонин бэшэг бэшэхэ гэжэ Бодоолой бодолгото болон һууна.

— Эжы, би ахайдаа хайшан гээд һонюун бэшэг бэшэхэбиб?

— Бү мэдэе, — гэһээр эжынь хэбтэриһээ арайхан үндыжэ,тохоногоороо тулгалан хэсылдибэ. — Бидэ иншээ һайнууд байнабди. Бидэндэ һанаагаа бү зобожо яба. Сэрэгэйнгээ албые һайнаар хэжэ, дайсанаа даража, даагаяа һүүлдэжэ ерыш даа гэжэ бэшэхэ гүбши. Юрэдөө, хүбүүмни, өөрөө мэдээд бэшыш даа.

Хүнүүд хайшан гээд һонин бэшэгүүдые бэшэдэг байгаа хаб? Бодоолой нэгэшье бэшэг бэшэжэ үзөөгүй. Энэ үнгэрөөшэ үбэл абаһаань бэшэгэй ерэхэдэ, ахайнь харюу бэшээ.һэн. Байза, юун гээд ахайнь абадаа бэшэг бэшээ бэлэй даа. Тиихэдэ, бүри үбэл байхада, ахайнгаа хайшан гээд бэшэгээ эхилһыень байһаар һанажархиба. Анхан бэшэгээ шүлэгөөр эхилһэн аад, саашань юрын мэдүүлэлээр бэшээ һэн. Бодоолой эгээл тиимээр ахайдаа бэшэг бэшэхэнь.

МЭНДЫН БЭШЭГ
Аяа хайрата ахай шамдаа
Аяар холын Үдэнгэ
нютагһаа
Алтан номой үзэгүүдые
Арба табаар холбожо,
Альганай зэргын саарһан
дээрэ
Амар мэндээ хүргэнэбди!

Ахай шамһаа бэшэг абажа эжы бидэ хоёр баһал ехээр баярлаабди. Бэшэгыешни уншахадамни:

— Хөөрхэймни даа, амгалан мэндэл ябаһай даа! — гээд эжымнай уйлаа.

Мүноо энэ бэшэгээ бэшэжэ байхадамни эжы:

— Бидэ нишэдээ һайнууд байнабди. Бидэндэ һанаагаа зобожо бү яба. Сэрэгэйнгээ албые һайнаар хэжэ, дайсанаа даража, даагаяа һүүлдэжэ ерээрэй, —гэжэ ехээр захина.

Шинии сэрэгэй албанда мордоһоор хэды хоноод байхада, колхознай үбһэ хуряалгаяа эхилээ һэн. Би эжыгээ гансаарыень орхижо, холын бригадада ошоогүйб. Гэрһээ үдэрөөр ябаад, «шабгансанарай» гэжэ нэрлүүлдэг үбһэнэй бригадада энэ зунаа дууһан бухал шэрэлсээб. Табан хоногойл бригадада ябанагүйб. Теэдшье үбһэ хуряалга дүүрэхэ тээшээ боложо байна.

Һаянай эжымнай бүри хэбтэриин болошоод, би гэртээ байнаб. Жажинова Намсалмаа доктор ерэжэ, эжыемнай үзөөд, хоёр зүйлэй эм үгөө. Ахай һанаагаа ехээр зобожо бү ябаарай, зай гү? Би эжыгээ аһан шадалаараа хаража, үргэжэ байхаб. Аба та хоёрой фашистнуудые даралсаад, нютагаа бусажа ерэхэдэтнай, эжымнай бүри һайнаар эдэгэшэнхэй, таанадаа хоюулан угтажа байхабди. Тиихэдэ би дахинаа һургуулида һуража эхилхэб. Харин мүнөө дээрээ һургуулида һурахагүймни. Эжыгээ гэртэнь гансаарыень орхижорхёод, аяар арба гаран модоной зайда Үрмын-Адаг байраар ошожо, табадахи класста һурахагүйб. Эжынгээ бэеын нэгэ багал һайжаржа эхилхэтэйнь зэргэ би колхоздоо ажал хэхэб. Би ямаршье, ажал һаань, хэжэл, хэжэл байхаб. Ажал ехээр хэхэб. Эжы бидэ хоёр абаһаа бэшэг үдэр бүри хүлеэнэбди. Абын бэшэг бэшэхэтэйнь зэргэ ахай шамдаа тэрэ дарыдань дуулгахаб. Харин ши, ахай, ходо бэшэг бэшэжэ байгаарай, зай гү? Эжы бидэ хоёр аймшагтай ехээр шамһаа бэшэг хүлеэжэ байхабди.

Баяртай. Шинии дүү Бодоолой.

Бодоолой бэшэжэ дүүргэһээр бэшэгээ эжыдээ уншажа үгэбэ.

— Бэрхэш даа, хүбүүмни!—Эжынь нэгэ бага бодолгото болон хэбтэһэнэй удаа: — Хайшаншье гэжэ һаань. Бодоолоймни, һургуулидаа һураха бэшэ гүш?— гэнэ.

— Би дайнай дүүрэһэн хойно, аба ахай хоёройнгоо фронтһоо бусажа ерэһэн хойно, һургуулида һурахаб. Би мүнөө шамайе гансаарыешни орхижо, Үрмын-Адаг һургуулида һурахаяа ошохогүйб,—гэжэ Бодоолой эрид шиидэнгеэр хэлэбэ.

— Хэзээшье дүүрэхэ дайн бэ даа?

— Тэдэ яяр яндан немецүүдые манайхин заал һаа илаха. Тиигэжэ булта хүнүүд хэлсэнэ.

— Манайхин илаханьшье илаха. Теэд хэзээ ерэхэ илалтаб?

— Манайхин удаан болонгүй илаха даа, — гэжэ этигэл дүүрэнээр хэлээд:— Эжы, аа эжы,—гэнэ Бодоолой.—Ахайдаа үшөө юун тухай бэшэхэбиб?

— Ондоо юуншье гэжэ бэшэхэбши даа.

Бодоолой бодолгото болон шанаагаа тулан нэгэ бага һууна. Ахайдаа бэшэһэн бэшэгынь һонигүй шэнгеэр өөртэнь һанагдана. «Баяртай. Шинии дүү Бодоолой». гээшыень балартуулжа зуражархёод, бэшэгээ саашань үргэлжэлүүлбэ.

...Тагарай Буда, Катиин аба, гэдэһээрээ шархатаһан аад, бүри зун байхада фронтһоо табигдажа ерээ һэн. «Улаан Одоной» орден, дүрбэн медальтай юм. Һаяхан Цэбээнэй Сэнгэ ахайһаа бэшэг ерээ. Би Лайжад эмгэйдэ тэрэ бэшэгыень уншажа үгөөб. Шамһаа хойшо Гэмнинэй Цэдэн-Дамба, Морхоозой хүбүүн, Ашатын Ануу-Дари гурбан сэрэгэй албанда мордоо.

Ахай, һанана гүш? Нёдондо үбэл минии Баянголой мүльһэн дээрэ барлаад байһан гүрөөһые хутагаар хоолойень таһа отолжо алаһан Нарбын Бадараа мүнөө бригадир болонхой. Шинии һургаһан хатарша хулые мүнөө тэрэ унадаг болонхой. Бадараа хулыншни дэлһыень оодон болгожо ербытэр хиргажархёо. Һаглагар ута дэлһэтэй байхадаа, хатарша хулашни ямар гоё гээшэ һэм!

Энэ бэшэгээ 1944 оной сентябрь һарын 4-нэй үдэр бэшэбэб.

Зай, баяртай! Харюу хүлеэн үлэгшэ шинии дүү Бодоолой эжы хоёршни».

Бодоолой бэшэгээ гурбалжан хушуу болгожо ханамжатайгаар нугалаад, ахайнгаа алба хэжэ байһан газарай адресые тодоор бэшэбэ.

Нарһан

Набша мүшэрөөр надхуулан,
Наран өөдэ жүдхэнэ.
Наһанай мүнхые һануулан,
Намжаа дайдыем шэмэглэнэ.

Б. ГАДЬЯНОВАЙ фотоэтюд.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. КПСС-эй Центральна Комитедтэ. Кабанскын совхозой ажалшадай 1975 оной социалис уялганууд. Хориин аймагай арадай ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнэй материал.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Капитальна барилгые түргөөр, һайн шанартайгаар эрхилхэ» гэһэн гаршаг доро республикын барилгашадай зүблөөнэй материал. Хилын саанаһаа абтаһан ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Л. Неретинагай рецензи.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

«Орбита». 10.05 — Хоккейгээр СССР-эй чемпионат «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва) (2—3-дахи үенүүд). 11.20—«Ан амитадай ажабайдал» (үнгэтэ). 12.20—Һүүлэй һонин. 12.30 «Киногой һонин». 14.00—14.10—Забһарлалга. 14.10 —«АБВГДейка». 14.40 — «Элүүр энхэ байлга» —эрдэм тараалгын программа. 15.10— «Ирина Архипова» телевизионно хүгжэм[...] фильм түрүүшынхеэ хар[...]лагдаха. 16.10—«Олон ми[...]лион хүн зоной хүндэ [...]шэр байдал». «Капитал[...] оронуудтахи хүдэлмэриг[...] дэлгын асуудал». 16.40—«Мартагдашагүй кинолент[...]нүүд». «Выборгская стор[...]на»—уран һайханай фильм. 18.30 — «Время» мэдээсэлэй программа. 19.00—«А[...] амитадай ажабайдал», ([...]гэтэ). 20.00—Һүүлэй һони[н]. 20.45—«Хүн. Газар. Ю[...] тэмсэ». 21.15—«Музейну[...] дээр ба выставкын залну[...]даар». 21.50—22.00 —За[б]һарлалга. 22.00 — «Троян[...] Ружа» УССР-эй Гүрэн[...] габьяата капеллын банду[...]ристнуудай фильм-концерт бандуристнуудай трио ха[...]баадалсаха (үнгэтэ). 22.[...] «Киногой һонин» (үнгэтэ). 24.00 — «Время»—мэдээсэлэй программа. 00.30 — Ленинградай Гүрэнэй академическэ Вагановагай н[...]рэмжэтэ хореографическа училищиин һурагшадай концерт (үнгэтэ).

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд:

г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора — 54-54, приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, отв. секретаря — 50-52, секретариат — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 64-36, 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленности и строительства — 61-35, советского строительства и быта — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67,81, информации — 34-05, общественная приёмная — 58-32, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

 Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР Н-04321. Заказ № 0444